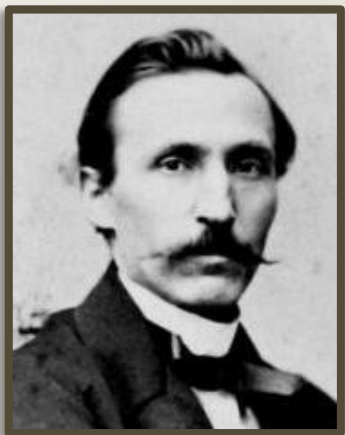

ДО ДНЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ ТА МОВИ

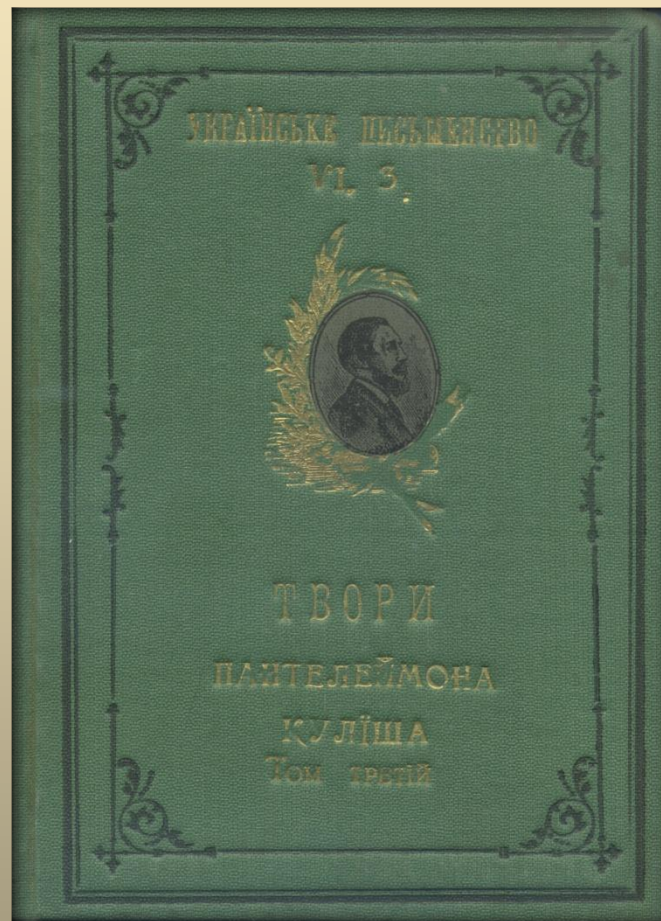
**Алхімія перекладу:
видатні українські
перекладачі
(П. Куліш, М. Зеров,
М. Лукаш)**

Пантелеймон Олександрович Куліш (1819-1897)

Письменник і перекладач, знавець української історії, культури, мови та літератури. Куліш вважав, що переклади кращих зразків світової літератури стануть джерелом духовного збагачення українців. Через переспіви і переклади творів чужих літератур він намагався європеїзувати українську літературу.

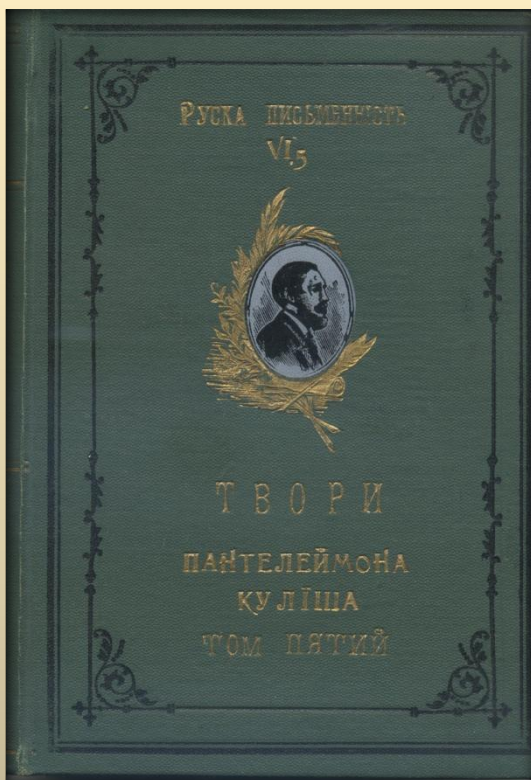

1909

З М І С Т.	
	Сторонка
Б. Переклади і переспіви. а) З Сьвятого Письма.	
I. Мусіїві пісні.	
1. Над Червоним морем	5
2. Передсмертна пісня	7
II. І о в.	
Коли написано книгу Іова	16
Переспів Павла Ратая, I—VII	27—38
" " " VIII—XIV	40—51
" " " XV—XXI	52—64
" " " XXII—XXVIII	66—74
" " " XXIX—XXXV	77—91
" " " XXXVI—XLII	92—105
III. Псалтир.	
Псалъма I—X	107—120
" XI—XX	122—137
" XXI—XXX	139—152
" XXXI—XL	153—174
" XLI—L	176—189
" LI—LX	191—203
" LXI—LXX	204—219
" LXXI—LXXX	220—239
" LXXXI—XC	241—256
" XCI—C	258—269
" CI—CX	269—291
" CXI—CXX	291—312
" CXXI—CXXX	312—317
" CXXXI—CXL	318—328
" CXLI—CL	328—339

Айзеншток 4815/3

1910

З М І С Т.	
Г. ПОВІСТІ І ОПОВІДАНЯ.	
	СТОРОНА
Циган	5
Орися	9
Народні казки і оповідання	20
I. Очаківська біда	—
II. Бабуся з того світу	24
III. Казка про убиту сестру і про катинуву дудку	33
IV. Кирило Кожемяка	35
Чорна Рада	39
Стра кобила	257
Про злодія у селі Гаківниці	265
Шівівики	283
Горловита пара	290
Сткові гості	300
Дівоче серце	318
Мартин Гак	342
Врати	355
Потомки українського гайдамацтва	383
Товкач	428
Доповнення.	
1.) До III. тому: б) III. Позичена кобза.	
Шільдер: Кунштари	455
" Ідеали	470
" Пісня про дзвона	472
Гете: Правда	486
5. Гайне: Я бачив сон	490
6. " В солодкому сні	—
7. " Ти вазв свою плату	493
8. " Вранці я встаю	495
9. " Мене пориває	496

Айзеншток 4798/5

1998

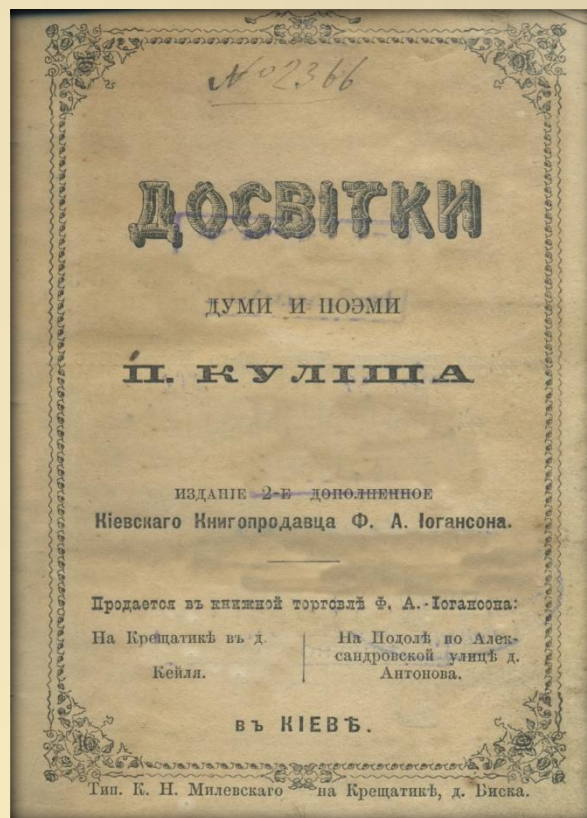
В 342197/1

П. Куліш знав майже всі слов'янські мови, а також французьку, англійську, німецьку, іспанську, латинську, шведську, старосврейську. Кількох занять з учителем для письменника було досить, щоб взятися до вивчення іноземної мови самотійно. Його основними помічниками були складна, але цікава книжка певною мовою та словник. Так, англійську мову він вивчав за творами Шекспіра, Голдсмита, Вальтера Скотта, Байрона, Діккенса; французьку – Руссо, Мольєра, Шатобріана; італійську – Боккаччо, Сільвіо Пелліко; німецьку – Шиллера; іспанську мову студіював за «Дон-Кіхотом». Куліш – перший український перекладач, який більшість своїх перекладів здійснив безпосередньо з мов оригіналів.

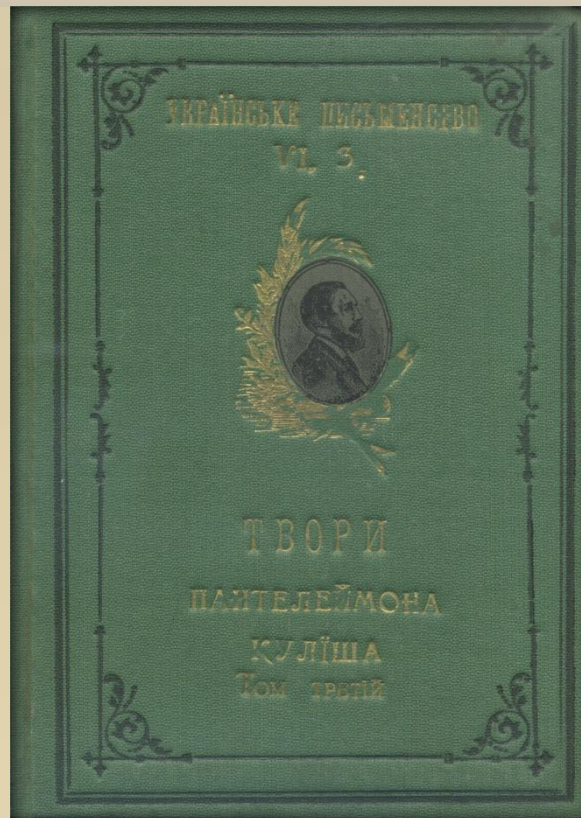

1862 р. у Санкт-Петербурзі вийшла перша збірка поетичних творів під назвою «Досвідки». Друге видання збірки здійснено в 1876 р. Крім українських поезій, до збірки увійшли переклади балад польського поета Адама Міцкевича «Русалка», «Химери», «Чумацькі діти», а також поема „Топір-гора” Олізаровського – маловідомого польського поета української школи. Майже всі вони значною мірою українізовані, тобто є переспівами.

1876

Аи 15555

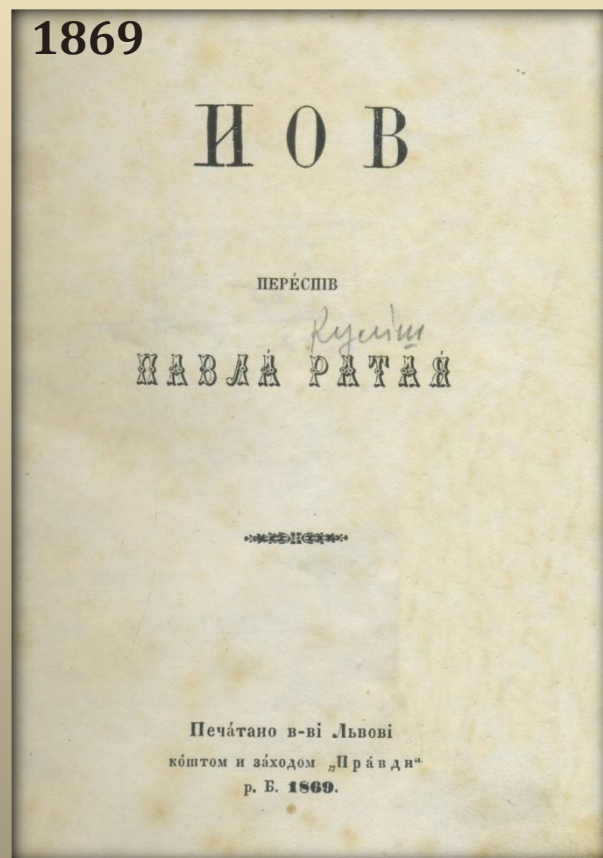
Айзеншток 4815/3

1909

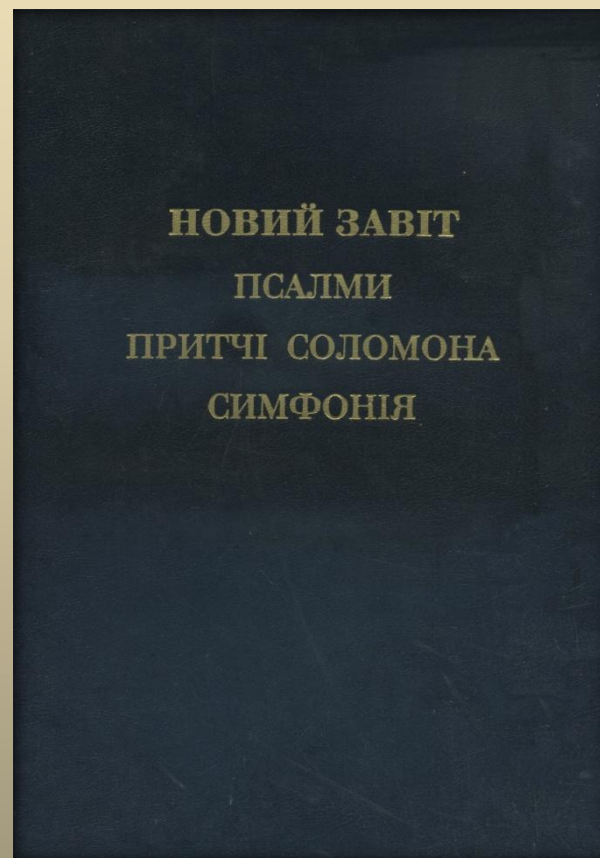
IV. Товитові словеса.		Сторона
I—VI	340—348	
VII—XIII	349—357	
б) З новочасних поетів.		
I. З польского.		
1. Русалка (Мицкевич)	361	
2. Химери (Мицкевич)	367	
3. Чумацькі діти (Мицкевич)	370	
4. Топір гора (Олізаровський). Слово од редакції	374	
Переспів Дениса Федоренка	386	
II. З російского.		
1. Старорус-Малорус до Нової, Великої	448	
Руси	том I. ст.	448
2. Степ (Фет)	449	
3. Степ о півдні (Никитин)	450	
4. Вечір у степу (Фет)	451	
5. Ніч у степу (Никитин)	451	
6. Весна й літо в степу (Никитин)	452	
7. Степова сіножать (Кольцов)	454	
8. Степова могила (Кольцов)	455	
9. Україна (А. Толстой)	456	
10. Чумаки нічліжане (Кольцов)	457	
11. Дніпрова повідь (Фет)	459	
12. Привітання з Доном (Пушкін)	460	
13. Паланка (Никитин)	461	
14. Соловіна левада (Некрасов)	461	407
15. На греблі (А. Толстой)	том I. ст.	462
16. Гадання-віщування (Минаєв)	463	
17. Коло колодязя (Минаєв)	464	
18. Заворожена криниця (Пушкін)	434	
19. Пасіка (Минаєв)	466	
III. Позичена кобза.		
Слівце від редакції	411	
Присвяг од Староруса Новорусові	412	
1. Слівце до староруських народовиків	—	
2. Слово до Німців	415	
Шільер 3. Граф Габсбург	416	
„ 4. До радості	420	

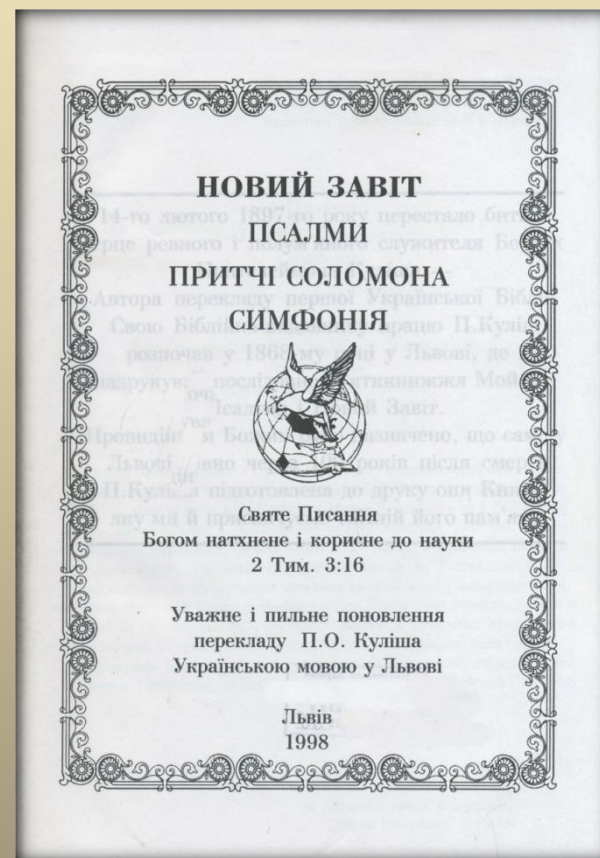
У 1860-х рр. Куліш працював над перекладом Св. Письма українською мовою і стверджував про потребу народного молитовника. Здійснюючи переклад Св. Письма, Куліш заявив: *„Незабаром увесь християнський світ довідається, що є на світі нова сім'я християнська, п'ятнадцятимільйонна сім'я, що не розтеклась вона ні в людському, ні в московському елементі, заховала свою пам'ять про свою знану в давній Європі славу, заховала свій світогляд серед напливу двох цивілізацій, не забула тої мови, що дала гасло для боротьби з вельможним Лядським панством, і, озвалась потужним гаслом на всю Слов'янщину”*.

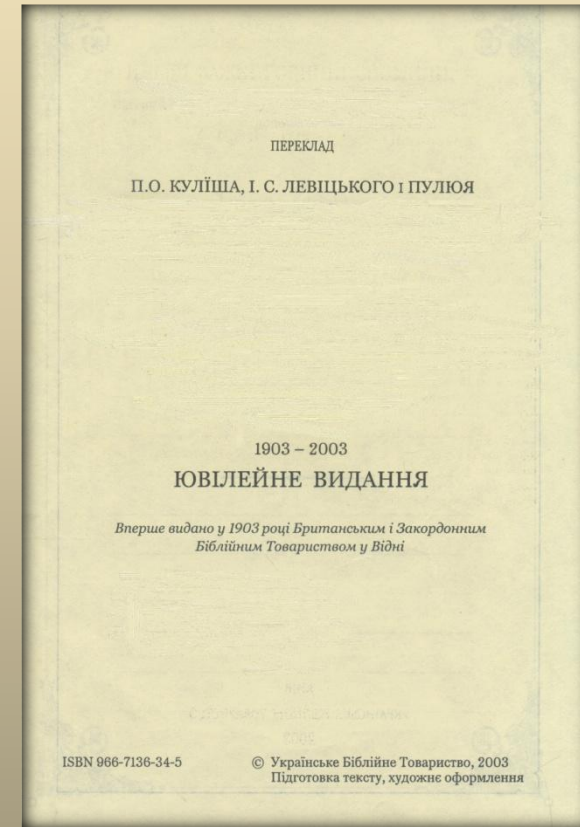
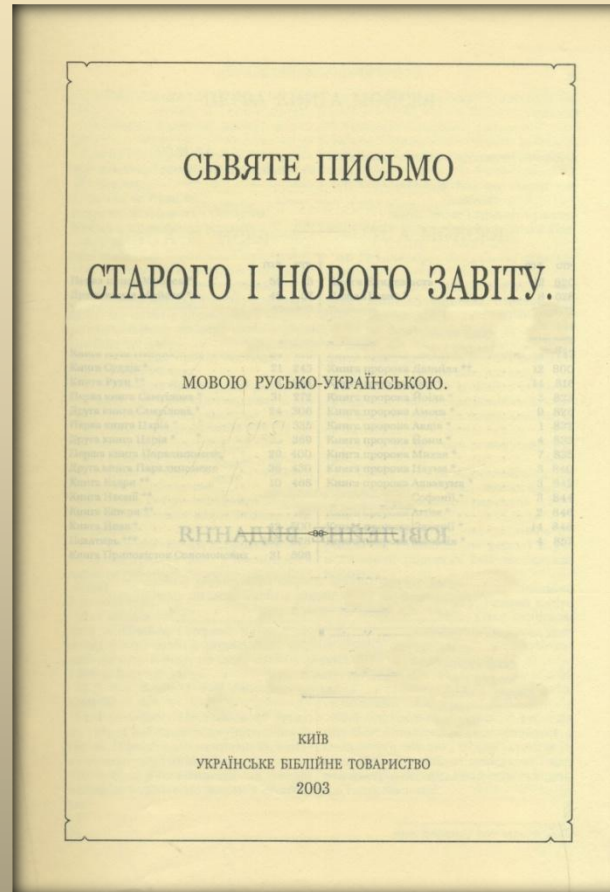
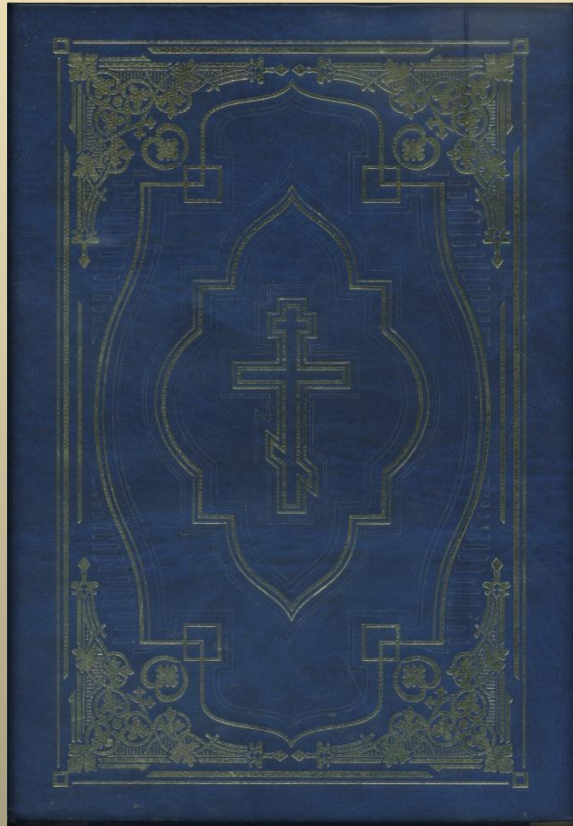
Аи 1726

Вс 32968

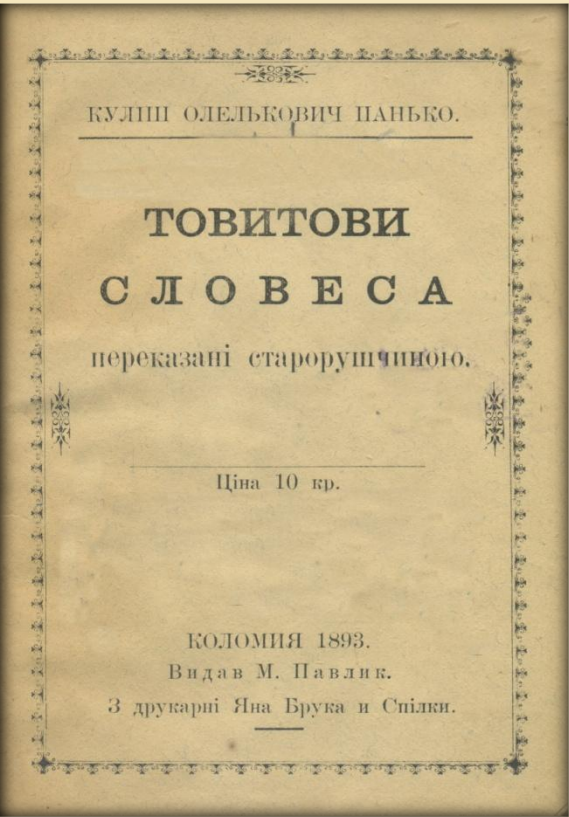

П. О. Куліш вперше повністю переклав Біблію українською мовою. Працював він над цим перекладом майже півстоліття, об'єднавшись з прозаїком І. Нечуєм-Левицьким та вченим-фізиком І. Пулюєм. Їх праця була опублікована в 1881 році у Львові.

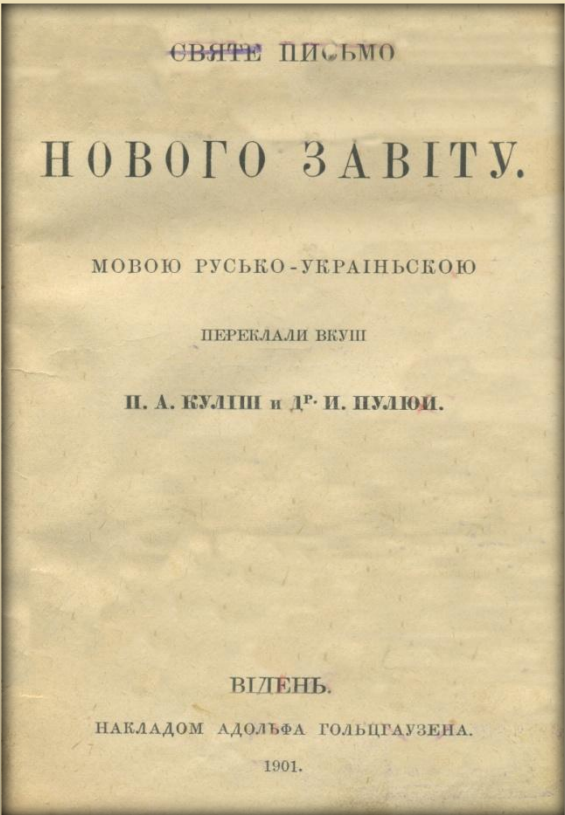

Вс 38421

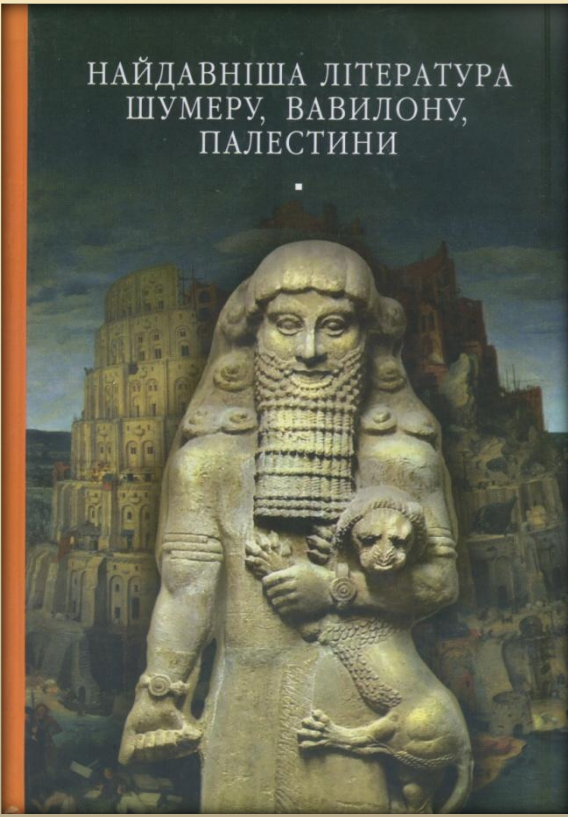

Ви 17806

Грінченко Аи 1974

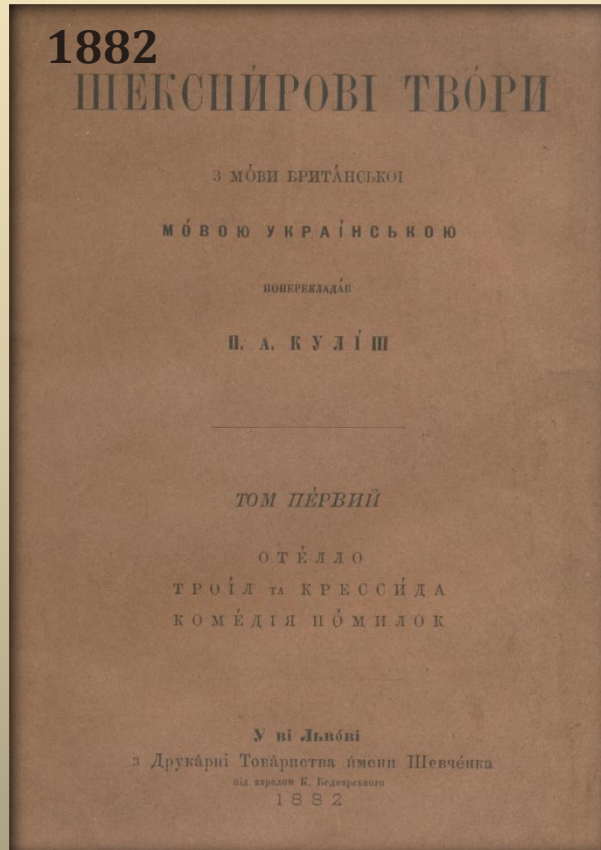

Ва 807113

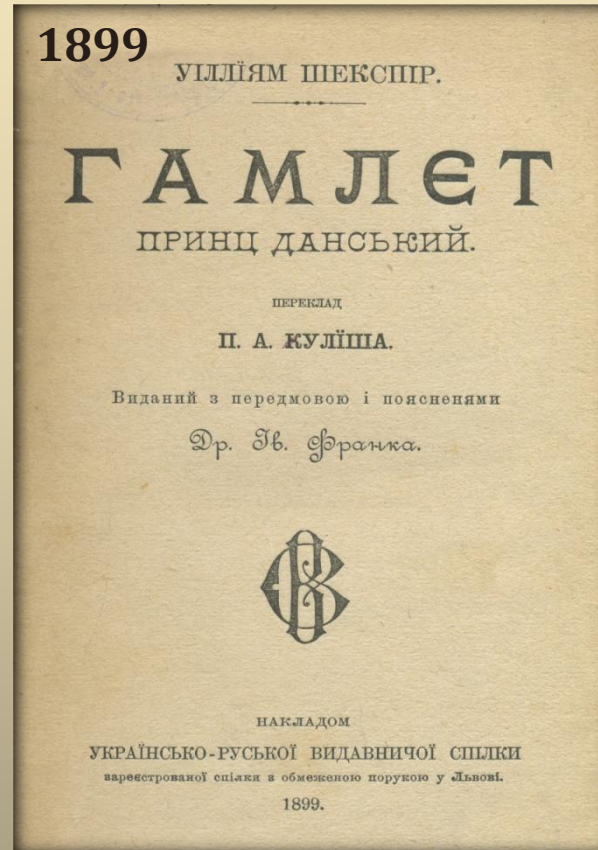
2016

ПАЛЕСТИНА	
З «Книги Буття». Переклали І. Франко, П. Куліш	232
З «Книги Суддів». Переклав М. Москаленко	244
З «Книги Ісайї». Переклав П. Куліш	247
З «Книги Єремії». Переклав П. Куліш	253
З «Книги Єзекїїла». Переклала Леся Українка	258
З «Книги Псалмів». Переклав І. Пулюй	260
З «Книги Приповісток Соломонових». Переклав П. Куліш	282
Книга Іова. Переклав М. Москаленко	301
Пісня над піснями. Переклав М. Москаленко	368
Книга Екклесіаст. Переклав М. Москаленко	383
Книга Рути. Переклав І. Нечуй-Левицький	401
Книга Йони. Переклав П. Куліш	409
З «Книги Даниїла». Переклав І. Нечуй-Левицький	413
ПРИМІТКИ. Валерій Храновський	421

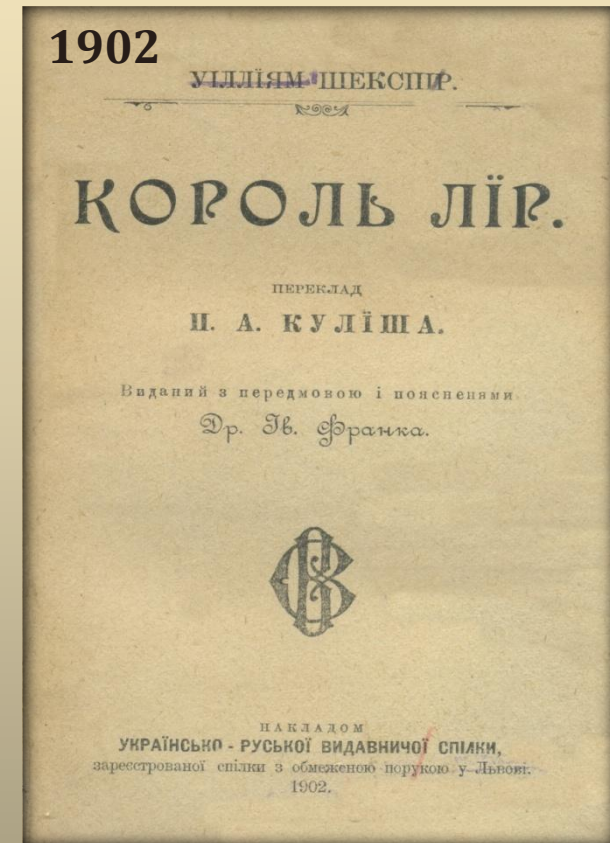
Неодноразово звертався Куліш до творчості англійського поета та драматурга Вільяма Шекспіра.
1882 р. у Львові з'явилися Кулішеві переклади драматичних творів Шекспіра у книзі
„Шекспірові твори. Із мови британської українською поперекладав П. А. Куліш”.

Во 26131/1

Грінченко Аи 2093/10

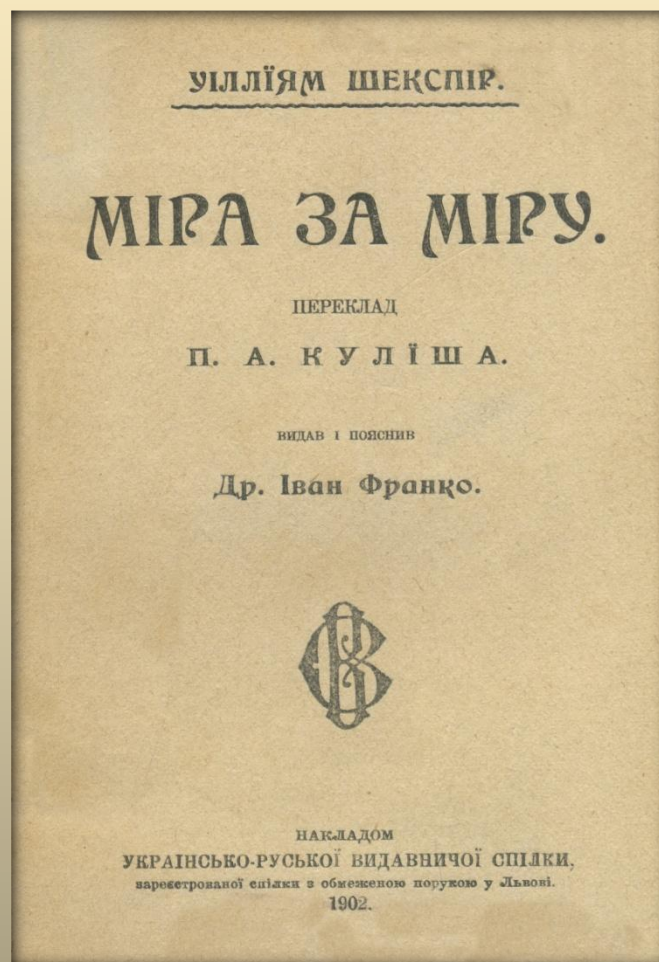

Грінченко Аи 2165

Грінченко Аи 2093/27

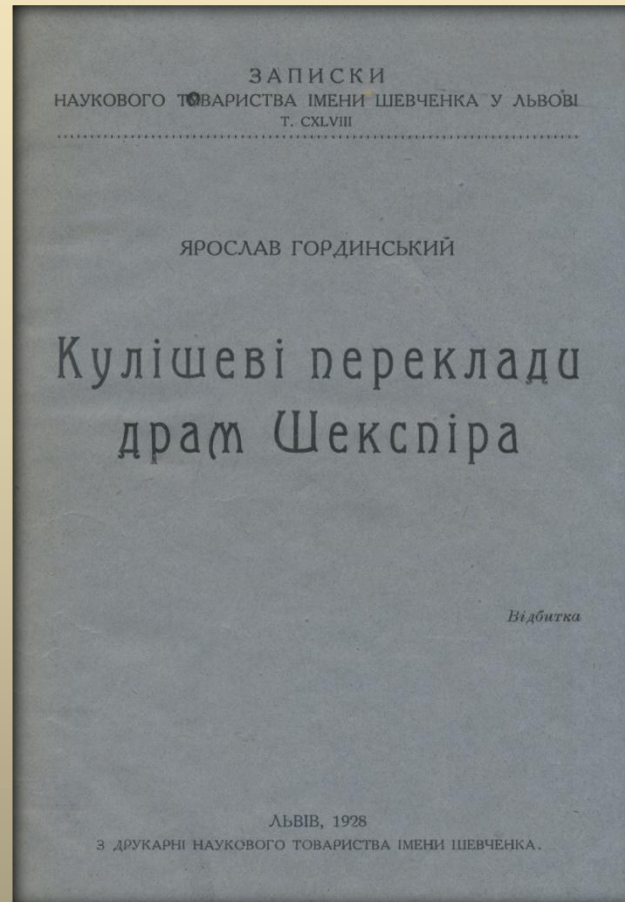
В 213096

Високо оцінюючи П. Куліша, як перекладача драматургії Шекспіра, Іван Франко тоді написав:

„Він узявся перекладати Шекспіра не для проби, а певний свого панування над рідною мовою... і дав нам переклад, з яким можемо без сорому показатися в концерті перекладів великого британця. Держачися оригіналу далеко докладніше, ніж його попередники, Куліш уміє при тім надати своєму перекладові свій індивідуальний колорит, щось таке, що дозволяє відразу пізнати в нім працю Куліша, а не жодного іншого українського поета”.

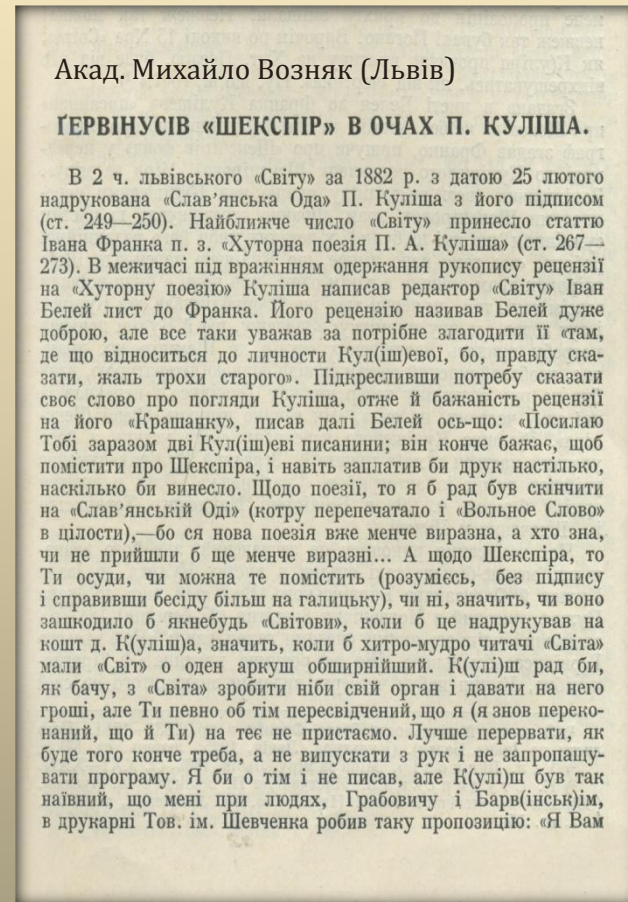
Наприкінці 1920-их років спеціальну розвідку про Кулішеві переклади драм Шекспіра написав Ярослав Гординський. Автор наукового дослідження справедливо вважає, що «переклади драм Шекспіра можемо признати одним з великих замислів Куліша, одною з провідних ідей його письменницької діяльності». На мову Кулішевих перекладів, на думку дослідника, вплинули індивідуальні «прикмети Куліша», сучасна йому доба, англійський оригінал, інші переклади та боротьба з труднощами Шекспірівського тексту.

1928

Во 331190

1931

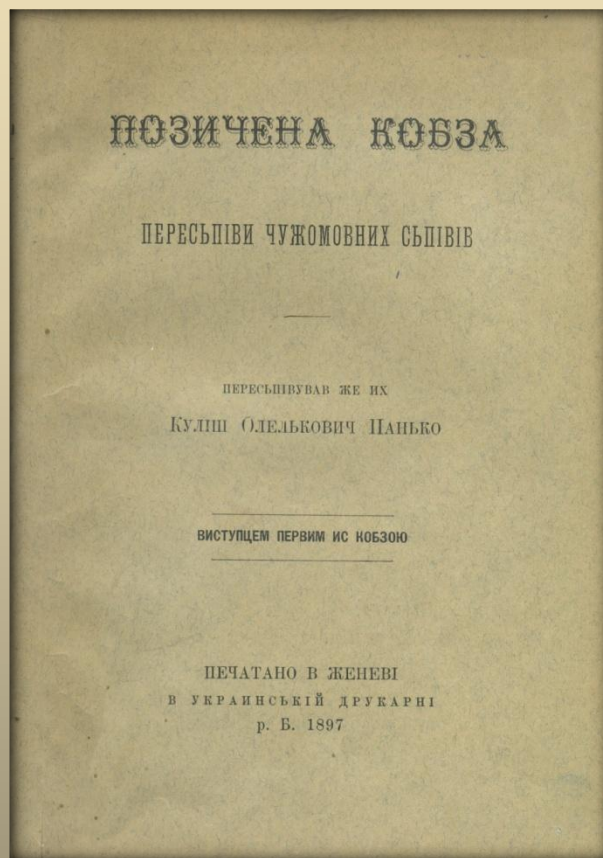

Айзеншток 5574/18

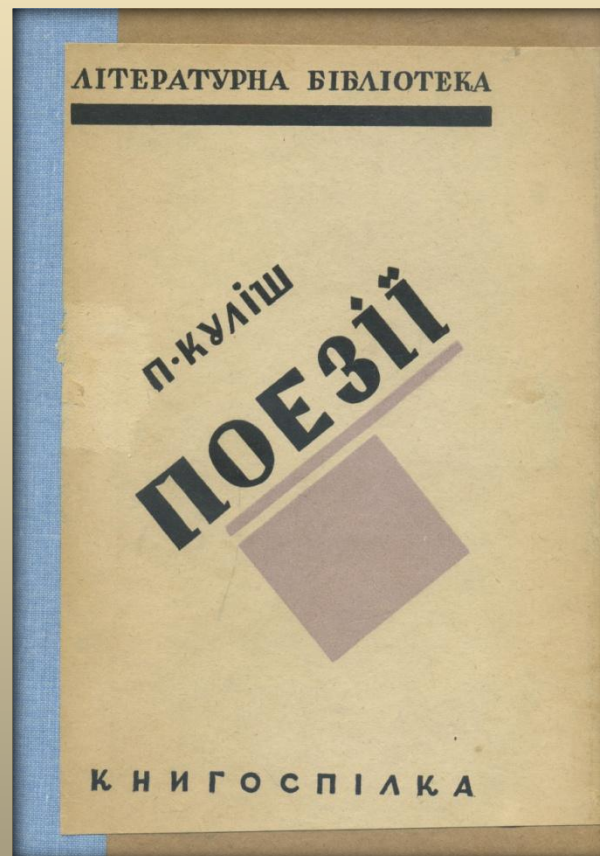
Пантелеймон Куліш цікавився не тільки самими творами Шекспіра, а й критичною літературою до них. На початку 1881 р. в його руки потрапила книжка німецького літературознавця Георга Гервінуса про Шекспіра. Рукопис однієї частини цієї книжки «Як велико цінують німці Шекспіра», написаний не пізніше лютого 1882, призначався для часопису «Світ», але не був там надрукований. Вперше його опублікував Михайло Возняк.

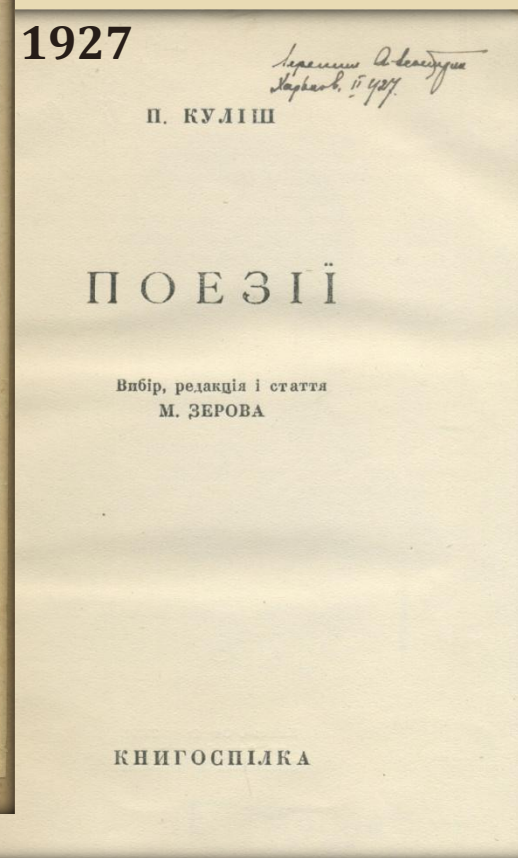
1897 р. в Женеві вийшла збірка переспівів чужоземних співів П. О. Куліша «Позичена кобза». Переклади з європейських поетів – Байрона, Гете, Гейне, Шіллера – об'єднані у збірці, за словами М. Зерова, *«підбивають підсумок усім змаганням Кулішевим здобути нові терени українському поетичному слову»*.

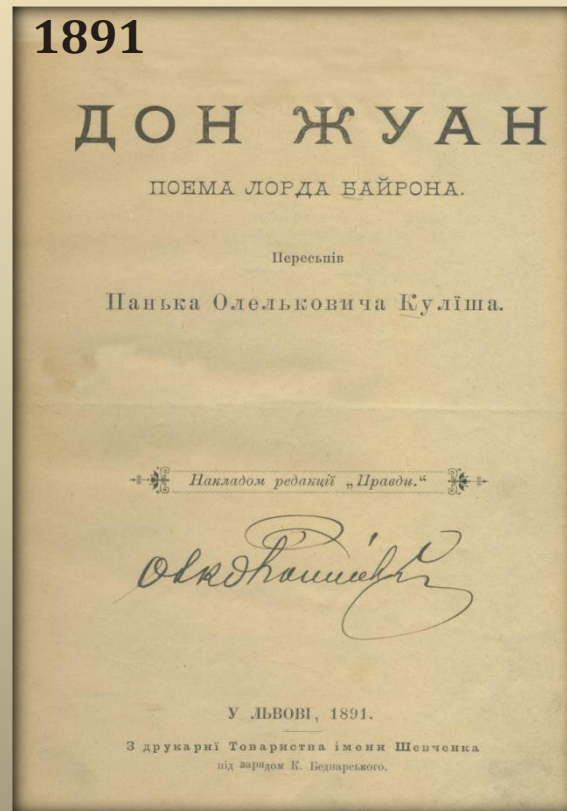
Грінченко Аи 15191

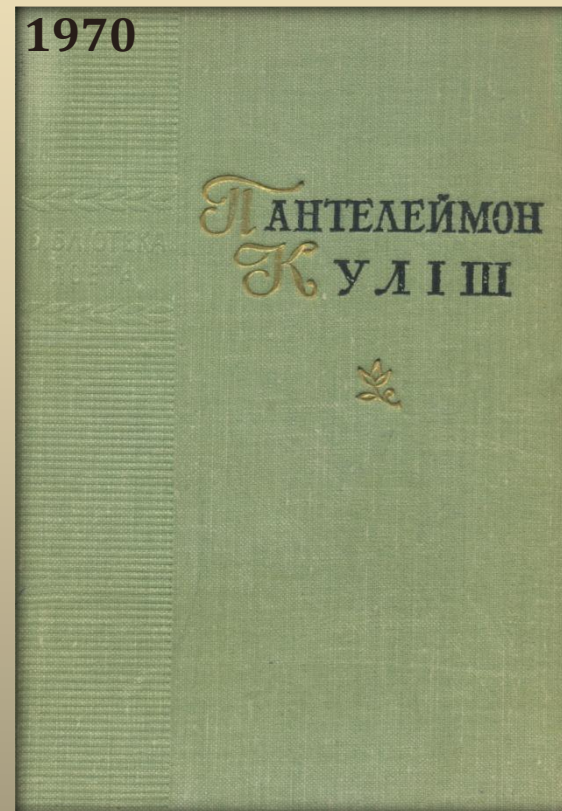
Айзеншток 8245

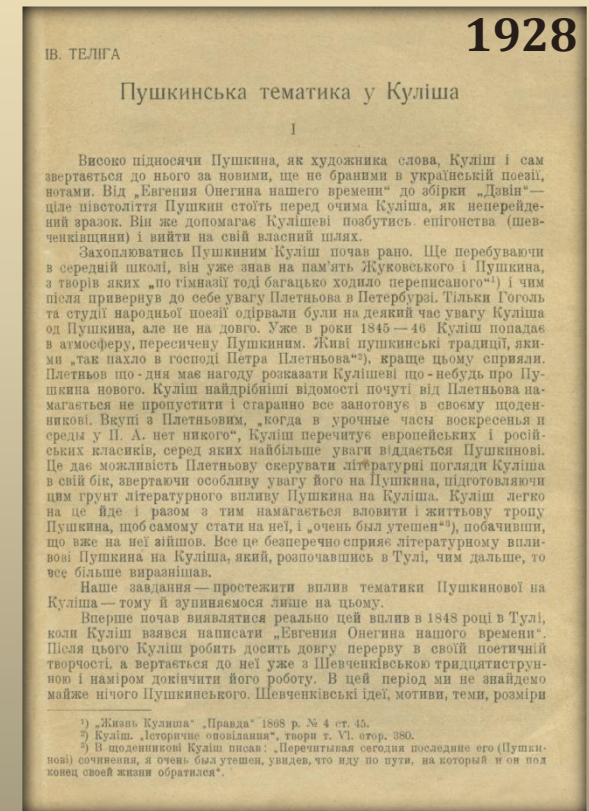
Над перекладом-переспівом Байронової поеми “Дон-Жуан” П. Куліш працював наприкінці 1880-х років. Окремим виданням твір вийшов у Львові 1891 р. Крім віршів Байрона до другої частини збірки «Позичена кобза» письменник планував включити “Переспіви з великоруських співів” (переспіви віршів Фета, Нікітіна, Кольцова, О. Толстого, Пушкіна, Некрасова, Минаєва); проте смерть стала на заваді планам письменника.

Во 308097

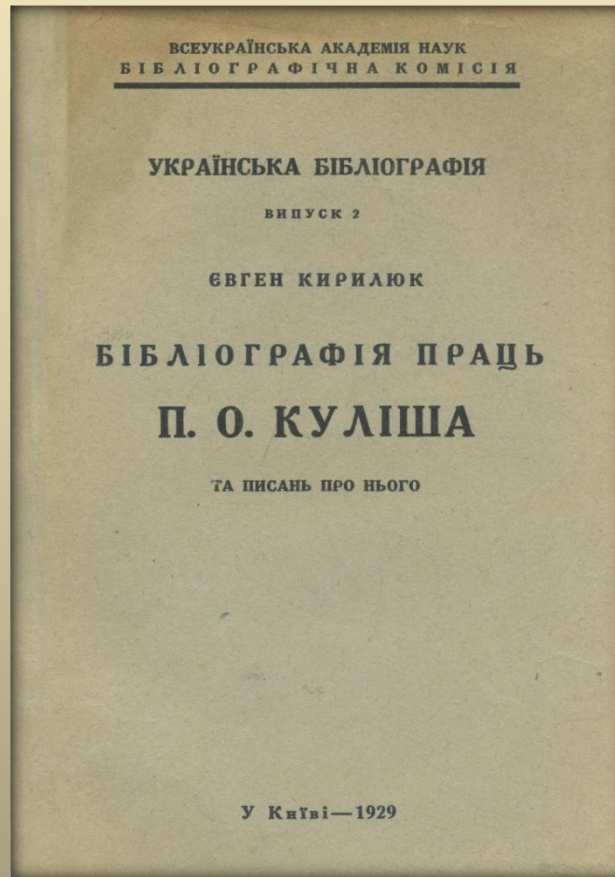
Ао 194229 (до збірки включено
“Переспіви з великоруських спі-вів”)

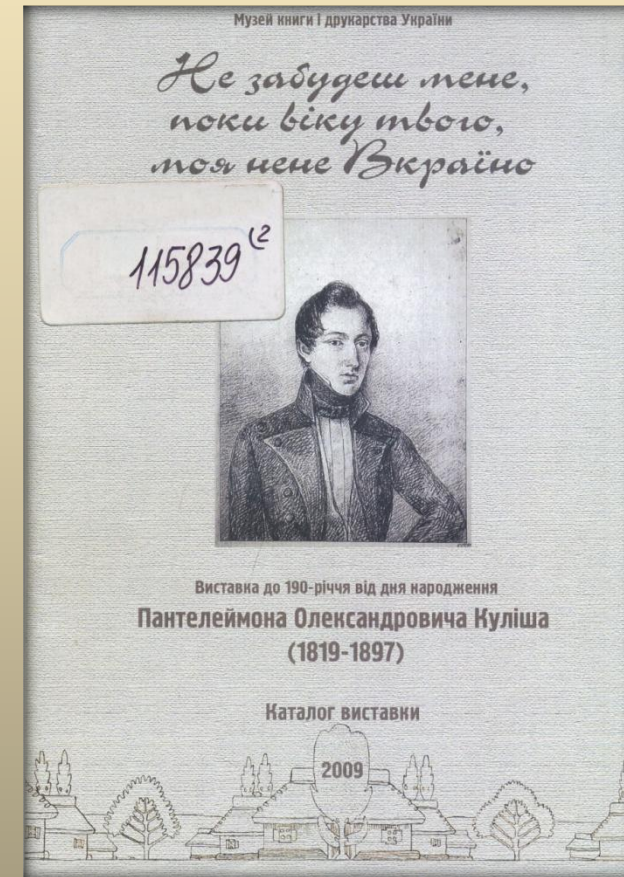
Айзеншток 5574/14

Перекладацька діяльність П. Куліша знаменувала новий етап, важливий для подальшого розвитку української оригінальної літератури та зумовила остаточне становлення українського художнього перекладу.

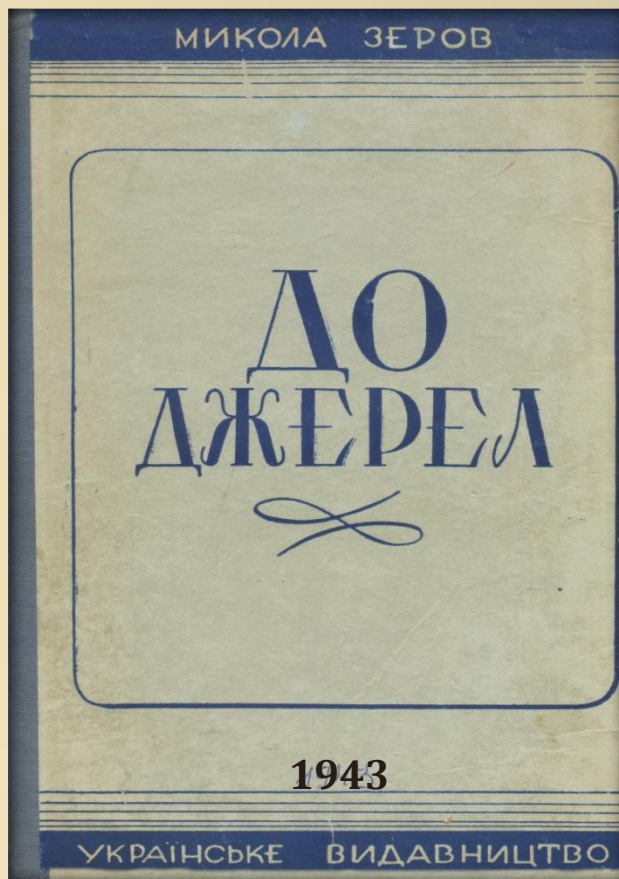

Айзеншток 8962

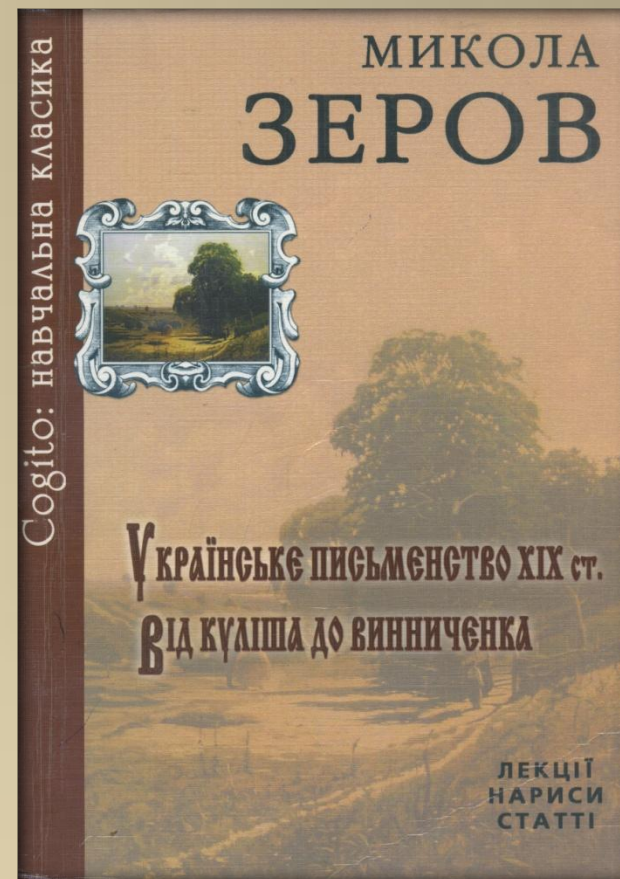

Р 115839

З'ясовуючи місце Куліша в історії української перекладної поезії шляхом порівняння його з попередниками й наступниками, зокрема з П. Гулаком-Артемовським та М. Старицьким, М. Зеров визнає досконалішим П. Куліша.

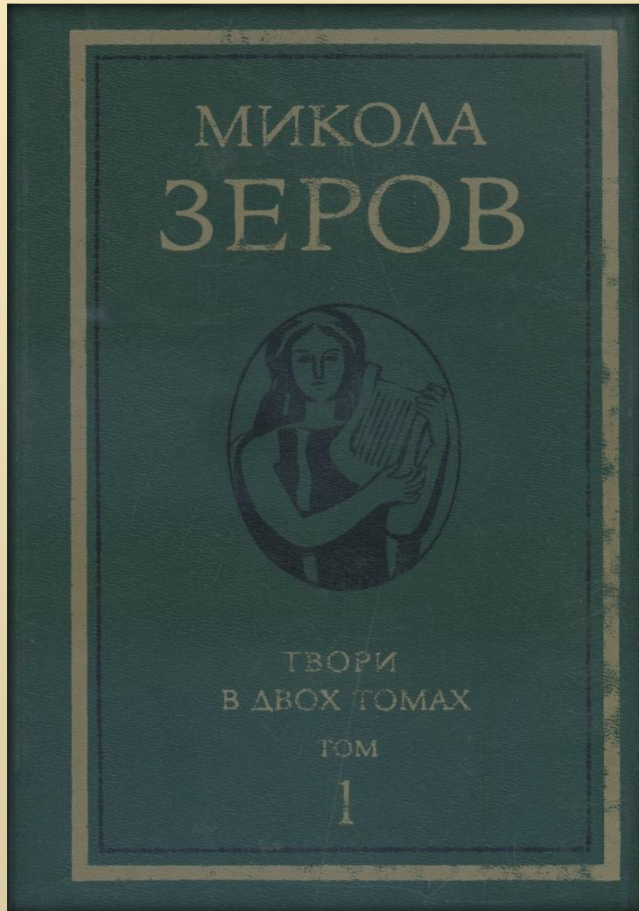
Айзеншток 1108

Ва 687714

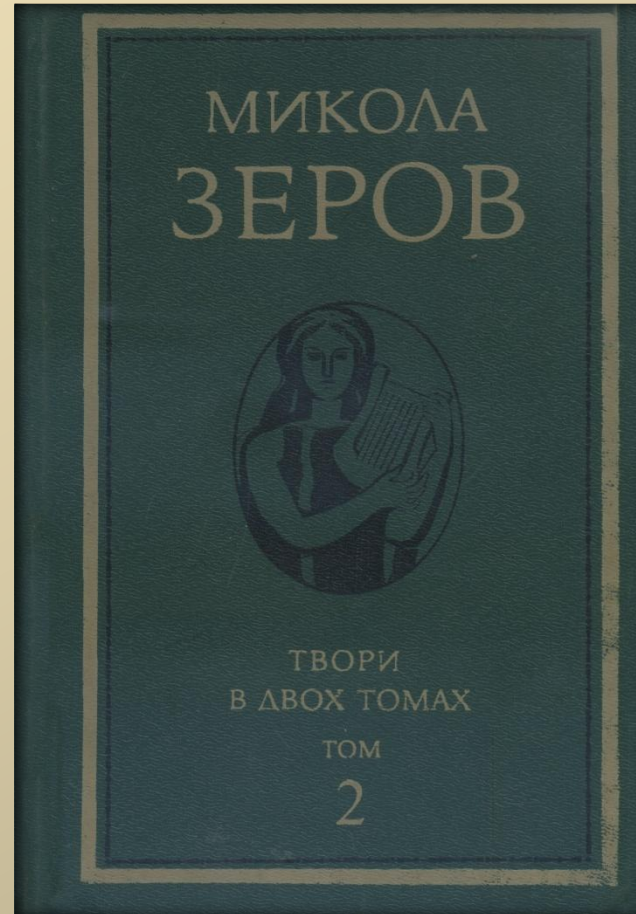

Микола Костянтинович Зеров (1890-1937)

В 337164/1

1990

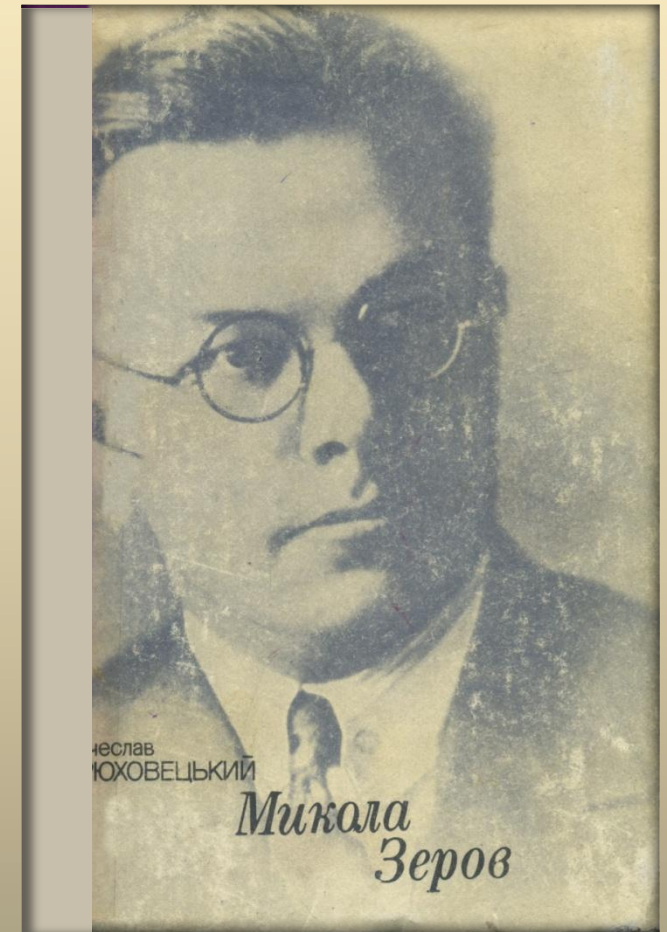
В 337164/2

Поліглот, ерудит, блискучий лектор, захисник загальнолюдських моральних цінностей та вишуканого українського слова, визначний літературознавець пореволюційної України, блискучий і відважний критик та полеміст, лідер славетної плеяди поетів, званої «неокласиками», майстер сонетної форми і незрівнянний перекладач античної та нової європейської літератури. Микола Зеров перекладав із латини, білоруської, російської, польської, французької, італійської та англійської мов.

Ще на початку діяльності
М. Зеров звертається до
перекладу видатних зразків
європейської літератури:
*“Ми повинні пересадити до
себе цілу низку найвидатні-
ших творів колишнього й
сучасного європейського
письменства... Ця низка
славних авторів і творів
становить справжній
капітал культури, і ми
повинні його придбати”.*

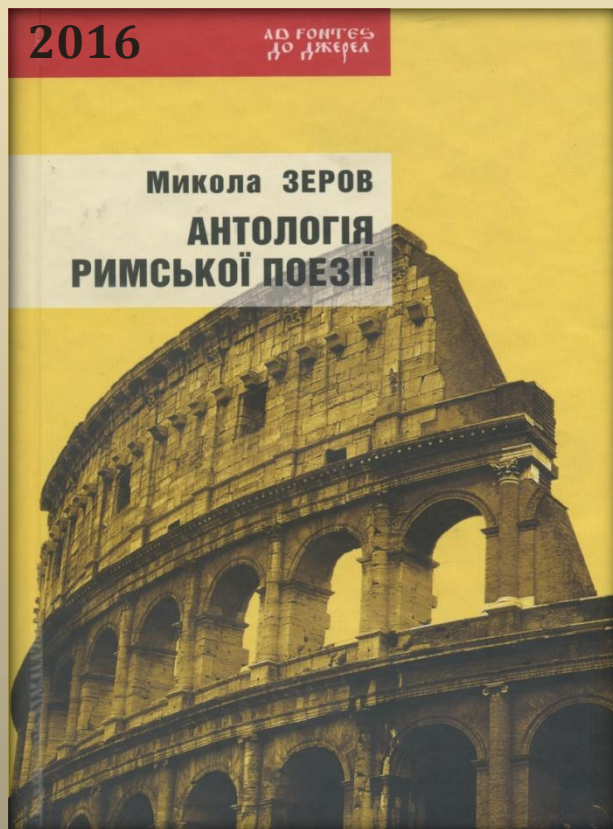
Ао 269654

Ао 253081

1920 року у видавництві "Друкар" вийшла в світ "Антологія римської поезії", яка включала 22 переклади з Катулла, Вергілія, Горація, Проперція, Овідія й Марціала. Зеров був унікальним знавцем історії та культури античної епохи. Серед українських письменників до теперішнього часу немає жодного літератора, який би міг настільки талановито зробити переклад творів римських поетів.

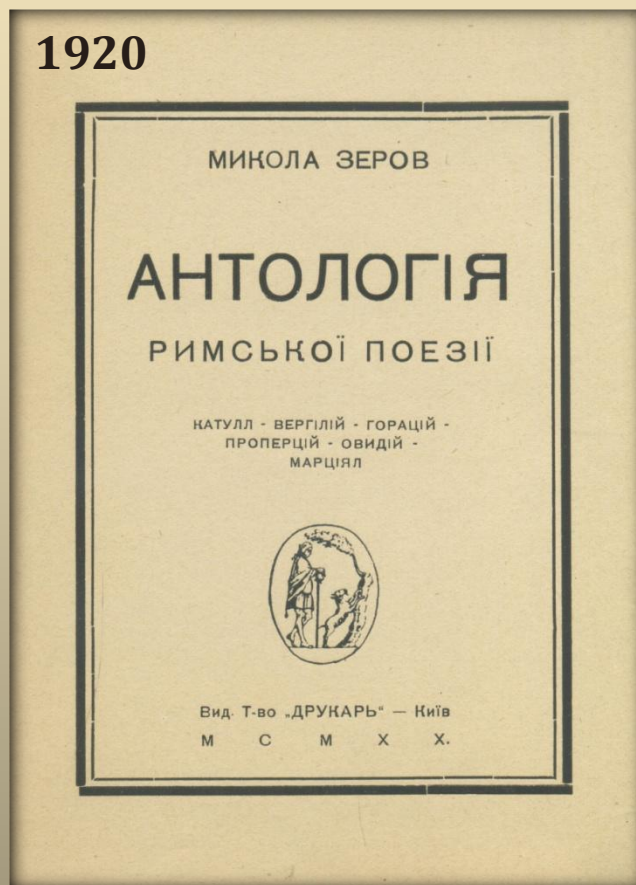

Ва 808057

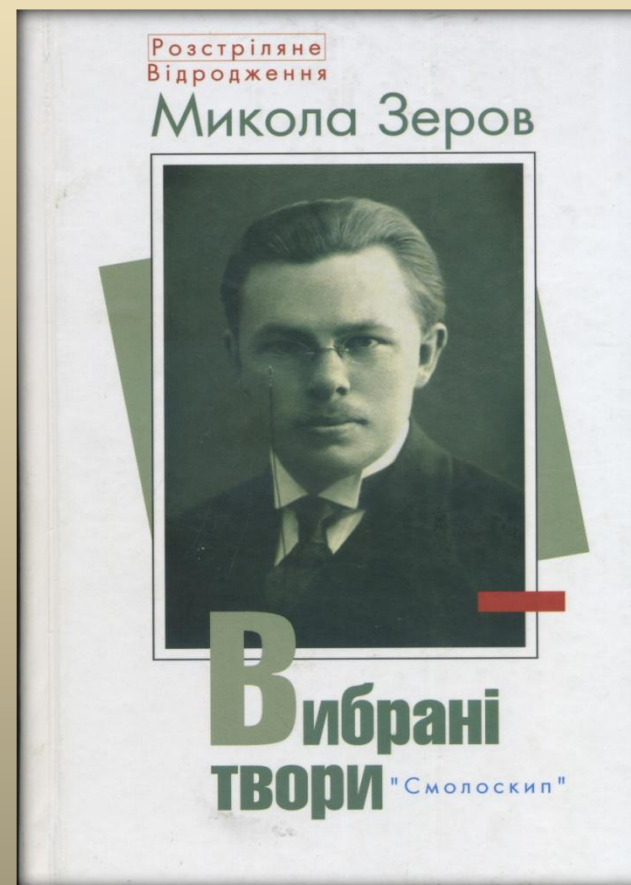

Ва 604792

Невідомою залишилася доля повного перекладу Вергілієвої "Енеїди", над яким М. Зеров почав працювати у 30-і роки і закінчив на Соловках у концтаборі. Повний текст перекладу було знищено, але уривок з "Енеїди", перекладений Зеровим, був надрукований ще 1920 року у римській антології. Решта знайдених в архівах перекладів з "Енеїди" опубліковано в одностомнику його вибраних творів видання 2015 р.

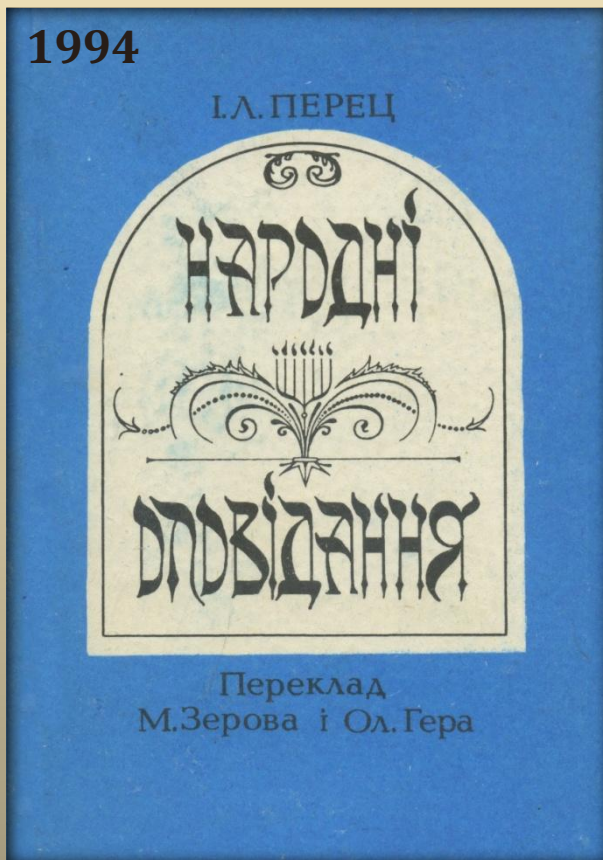
Айзеншток 5594/19

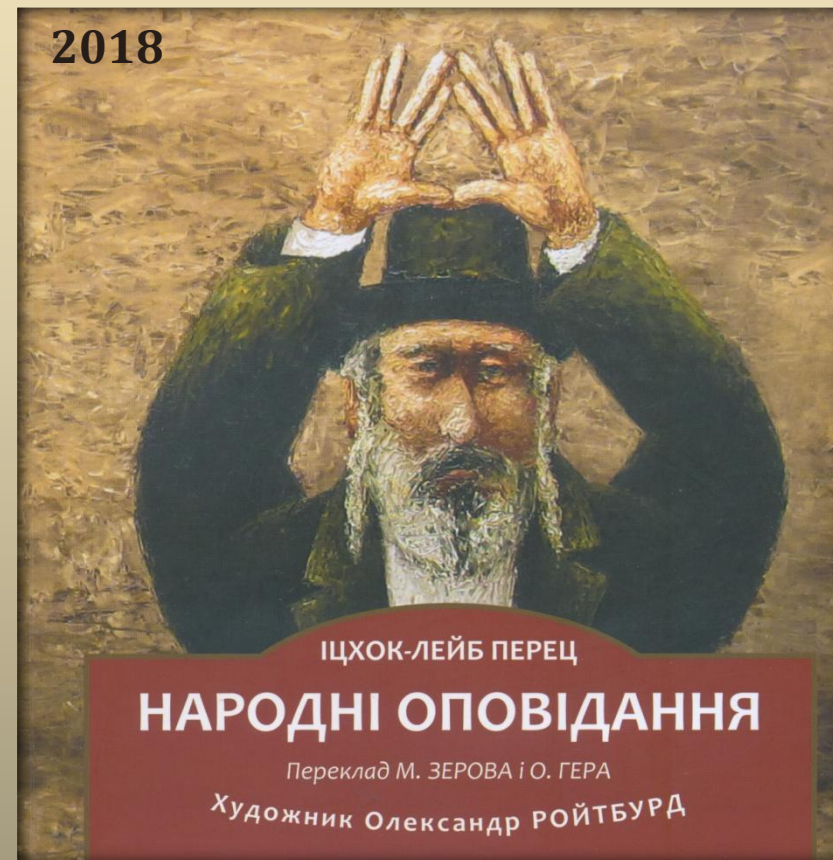
Ва 799347

1920 рік - закінчувалась громадянська війна. До такої жахливої різанини привели не лише класові, а й національні суперечності, зокрема виник розкол між українським та єврейським народами. Тому представники української і єврейської інтелігенції І. Л. Перець, В. Н. Вайсблат (псевдонім Олександр Гер) та М. Зеров вирішили перекласти й видати українською мовою оповідання Перця (дія деяких з них безпосередньо відбувається в Україні). Збірка «Народні оповідання» вийшла в 1920 році.

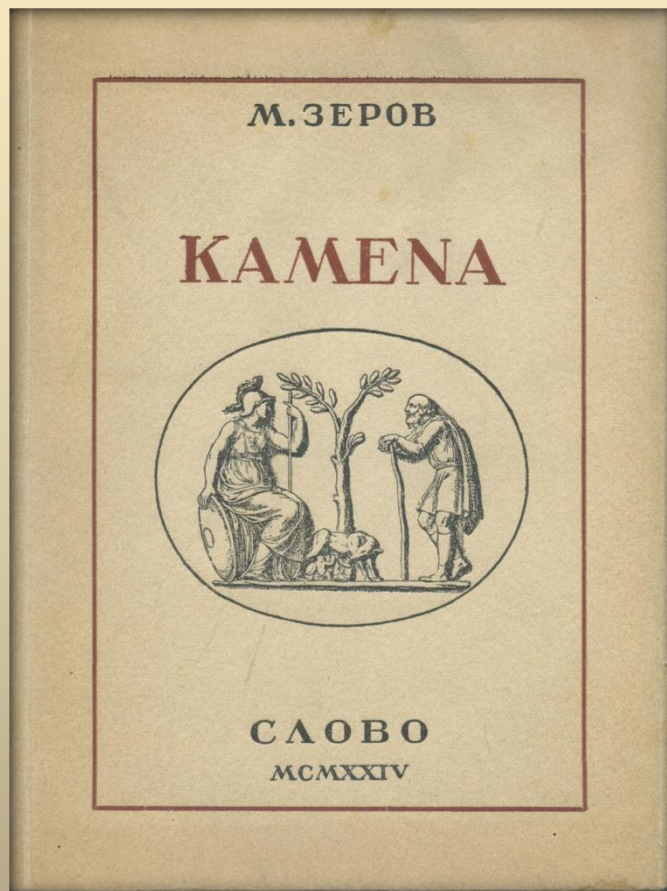

Ао 257789

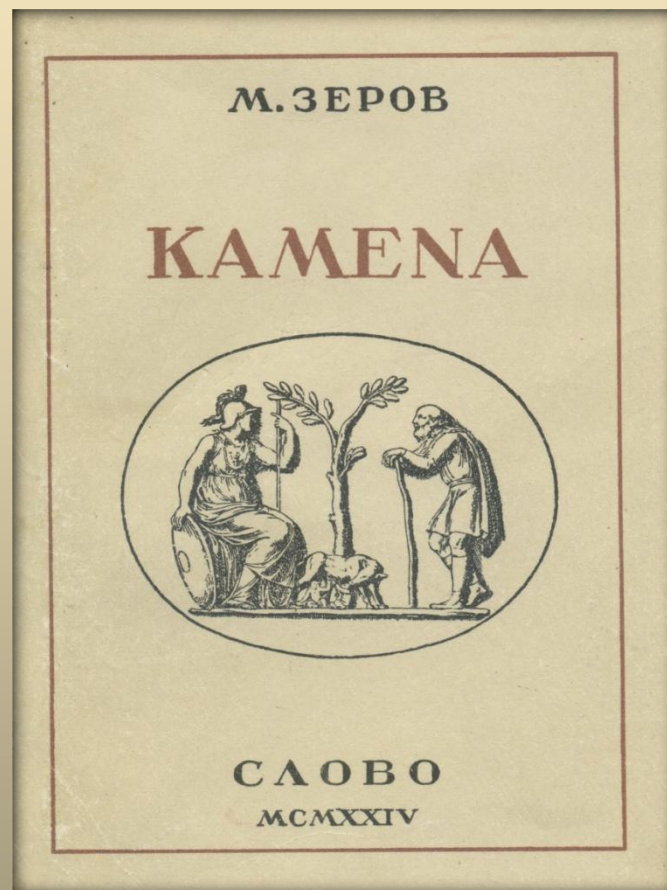
Ва 832392

1924

Попов 9582

1990

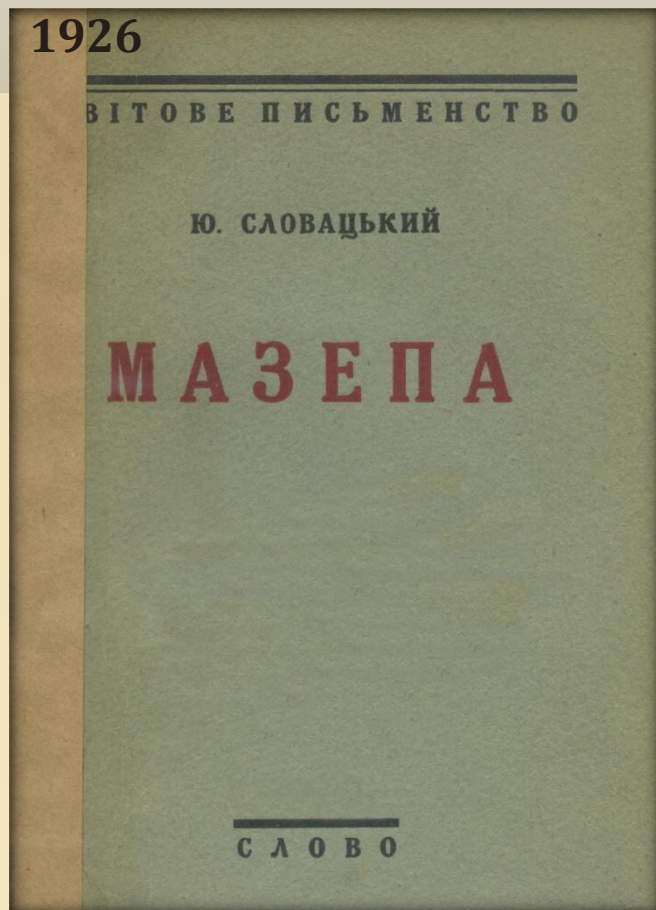

Ао 254273

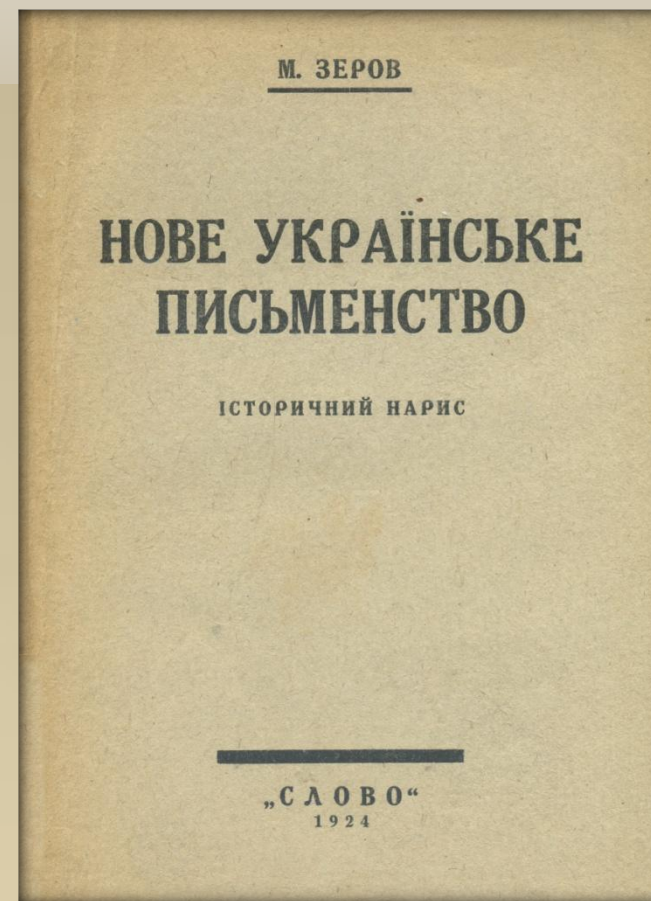
Окремим явищем в історії української літератури можна назвати збірник Зерова «Камена». Це перша і єдина книга, випущена за життя поета, в якій поряд з оригінальними творами Майстра в розділі "Римляни" розміщені переклади віршів античності. Стилістика виконання збірки витримана в класичних канонах, текст поетичних творів вражає чітким підбором слів і красою стилю.

Окремими сторінками в творчій спадщині Миколи Зерова є переклади зі слов'янських літератур – польської, російської і білоруської. Найвизначнішим перекладом Зерова з польської літератури є трагедія "Мазепа" Ю.Словацького. Цей переклад було зроблено для театру і опубліковано 1926 р. із супровідною статтею перекладача. З польської перекладено також дві байки Красицького, подані у книзі Зерова "Нове українське письменство", де розглядалися польські прототипи байок Гулака-Артемовського.

Айзеншток 3881

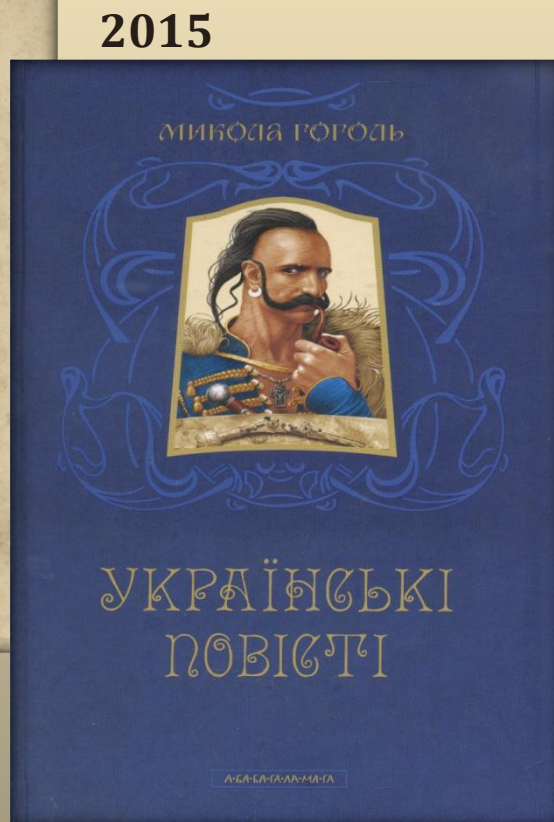

Айзеншток 7814/1

З російської літератури Зеров переклав оповідання М. Гоголя і А. Чехова та російську повість П. Куліша "Огненный змей".

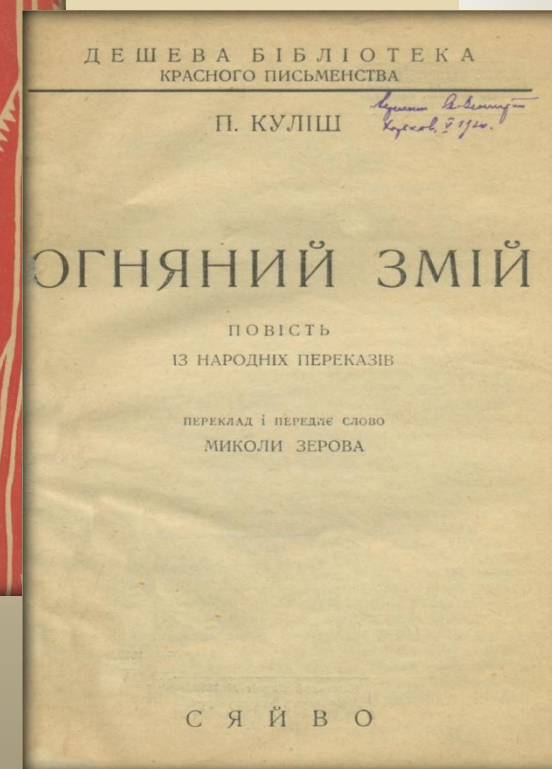
Ао 261575

Ва 788311

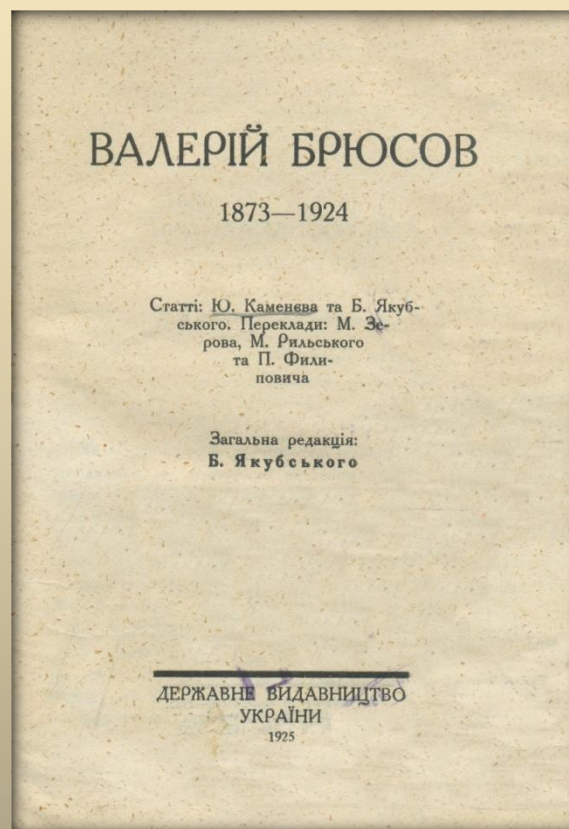
1929

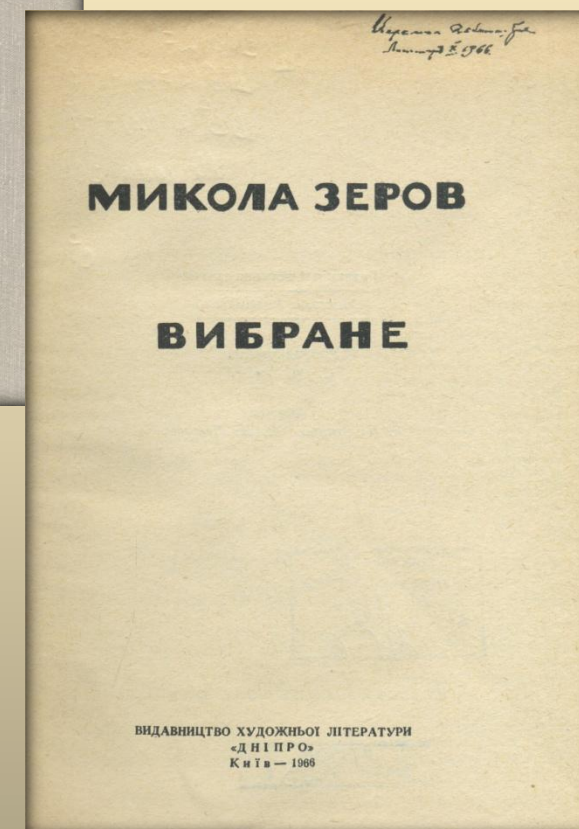
Айзеншток 9120

Будучи майстром сонета, Зеров переклав чимало творів цього жанру. У його перекладацькому доробку сонети Петрарки, Ронсара, Дю Белле, Ж.-М. Ередіа, Міцкевича, Міріама-Пшесмицького, Буніна, П. Бутурліна. У його перекладах з'явилися поезії Бодлера, Леконта де Лілля, Кро, Герена, А. де Реньє, Пегі, Дюамеля, Беранже, Верхарна, Пушкіна, Лермонтова, Брюсова. З білоруської літератури зроблено переклад поезій її класика Я. Купали.

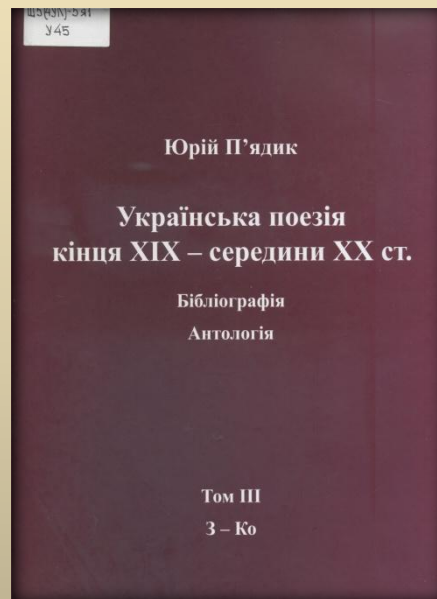

Рл 51

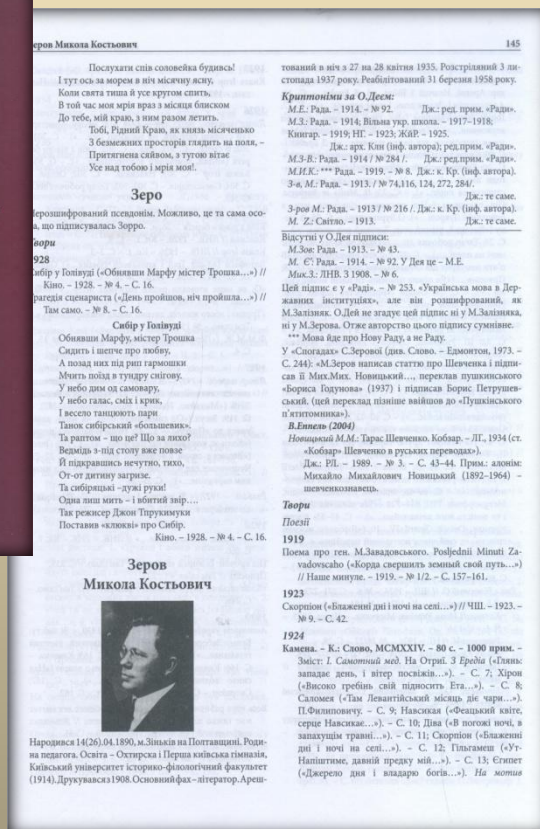

Айзеншток 2091

Творчість М. К. Зерова займає вагоме місце в розвитку української літератури ХХ століття. Саме від перекладів Миколи Костянтиновича в українській літературі починається реалістичний етап розвитку перекладацького мистецтва.

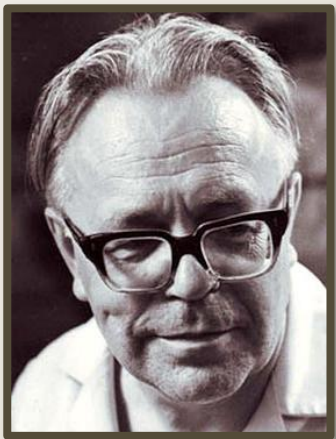
В 352677/3

Со 36577

Микола Олексійович Лукаш (1919-1988)

Блискучий поет і лінгвіст,
знавець 22 мов,
геніальний митець, який у
радянські часи подарував
українському читачеві
понад 1000 видатних
творів світової літератури
від 100 авторів.
Микола Лукаш ніколи не
був за кордоном, не
випускали. А мови вивчав
самотужки.

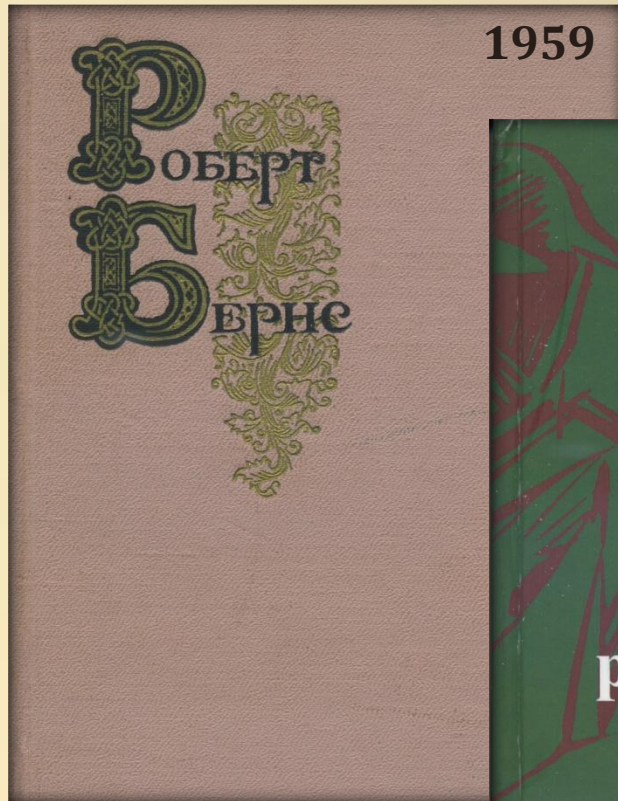
Ва 785085

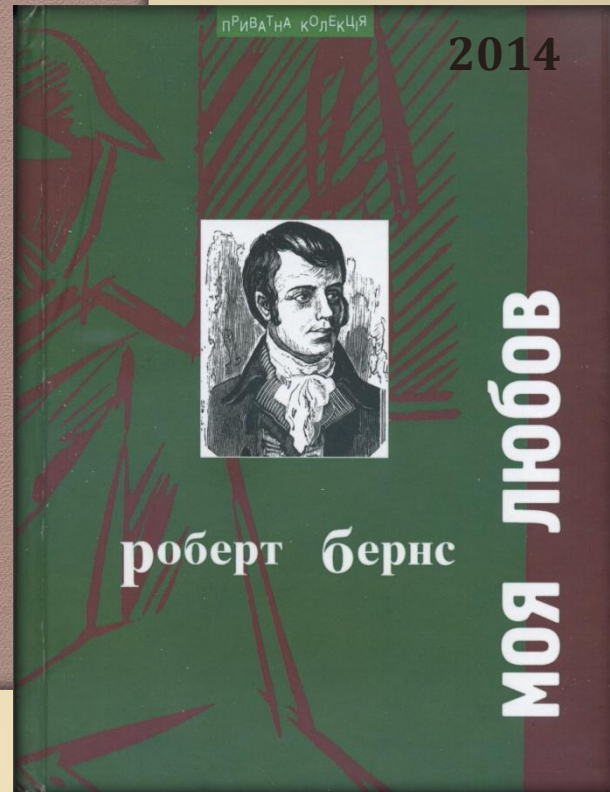
Ва 522464

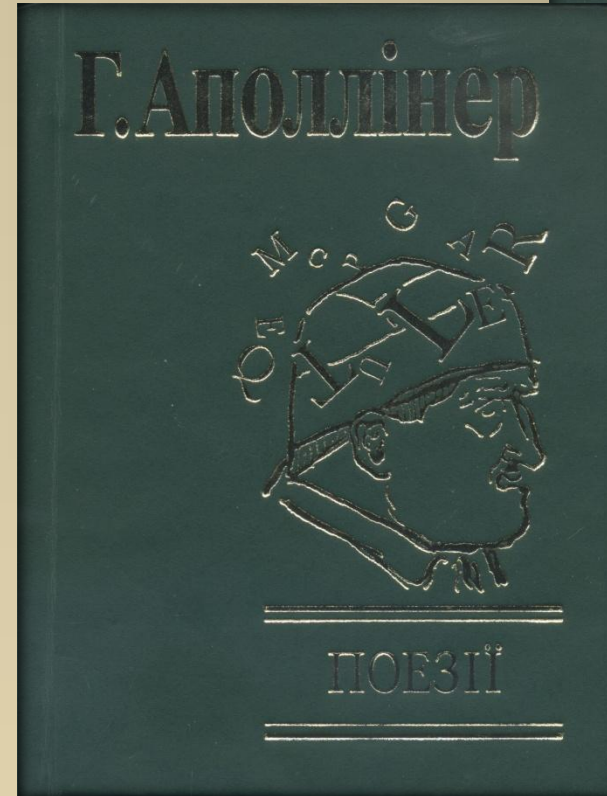
З середини 1950-х по 1973 рр. Микола Лукаш здійснює більшість своїх найкращих перекладів - поезія й проза всіх напрямів і стилів.

Попов 10059

Ао 272660

Ао 272920

Ао 272918

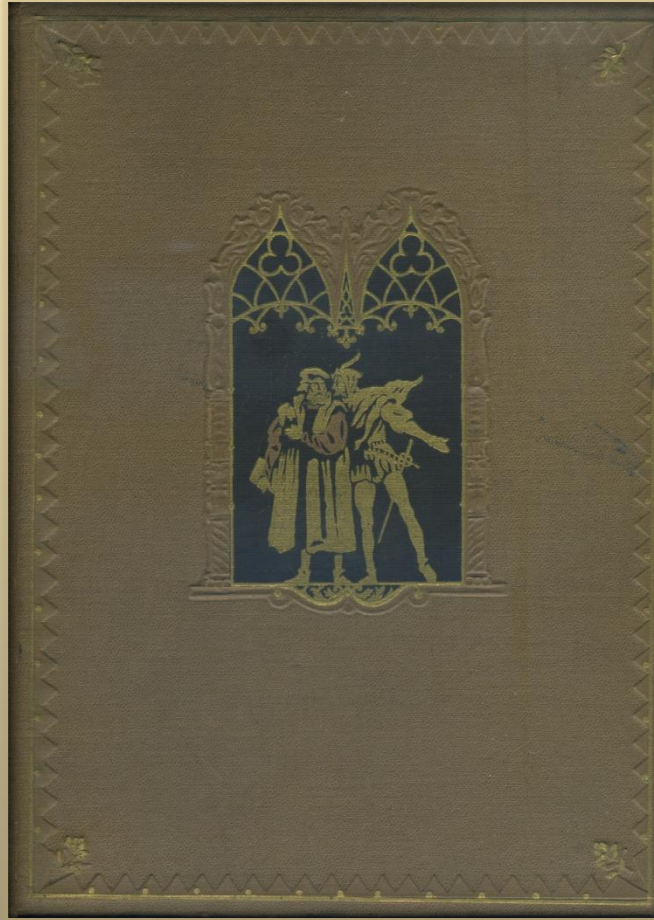
У 1955 р. друкується найулюбленіший автором твір "Фауст" Гете, що приносить митцю першу й вічну славу як перекладачеві.

Сергій Дзюба

(український письменник, редактор, видавець, перекладач) в одному з інтерв'ю сказав:

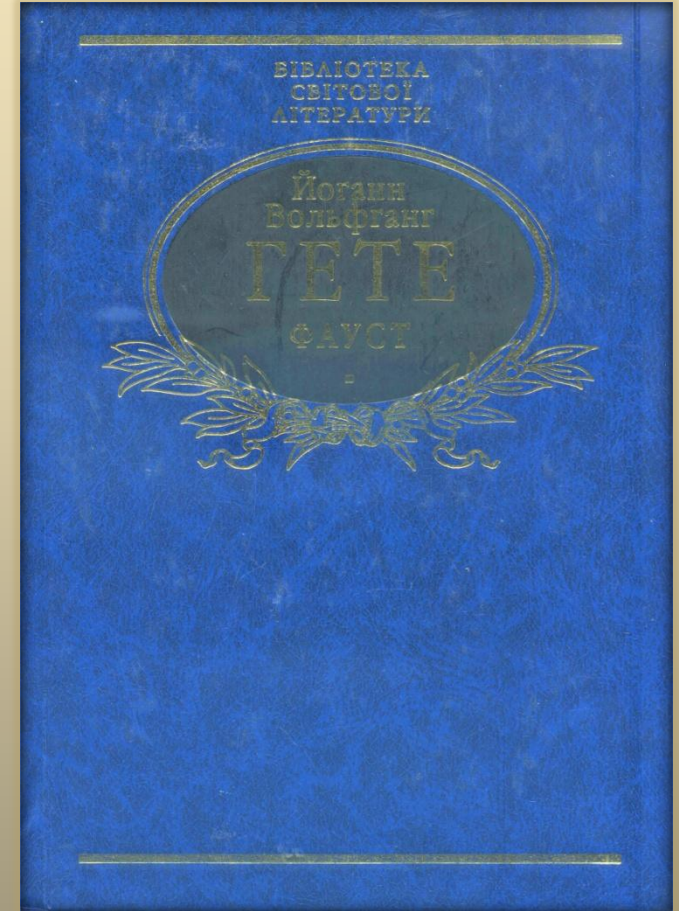
«Один із найвідоміших перекладів Лукаша – це "Фауст" Гете. Гете писав "Фауста" близько 60 років, що неабияк вплинуло на різностиль твору, а отже, і на складність перекладу. Лукаш - єдиний зі світових перекладачів, хто повністю переклав усю поему. Ба більше, зробив зрозумілою Гетеву фантасмагорію. І при цьому – зберіг точність перекладу. На роботу він витратив близько 20 років. А розпочав ще в п'ятому класі. 1955 року переклад "Фауста" побачив світ. І відразу в Європі його визнали найкращим. Навіть присудили українському генію перекладу премію. Однак, так і не змогли особисто вручити, бо вже знаного на увесь світ перекладача не випускали за кордон».

1955

Айзеншток 4356

2013

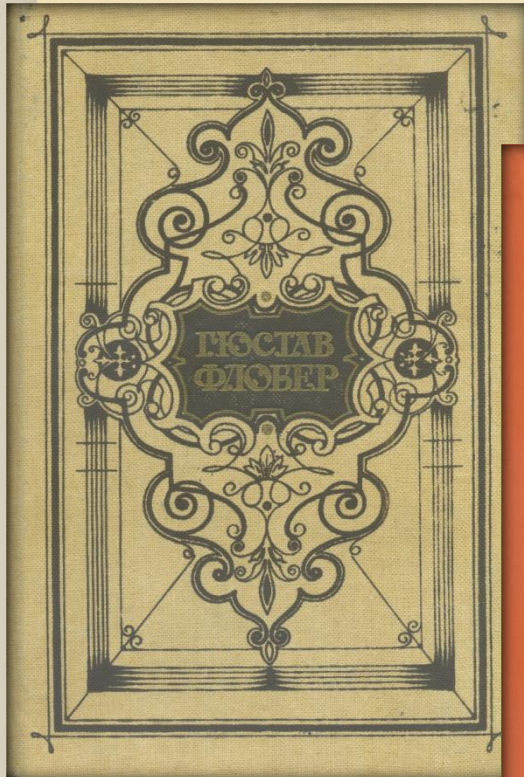

Ва 770288

До Лукаша світову літературу зазвичай перекладали з російських текстів-перекладів. Натомість Микола Олексійович перекладав лише оригінали. Причому найскладніші.

1987

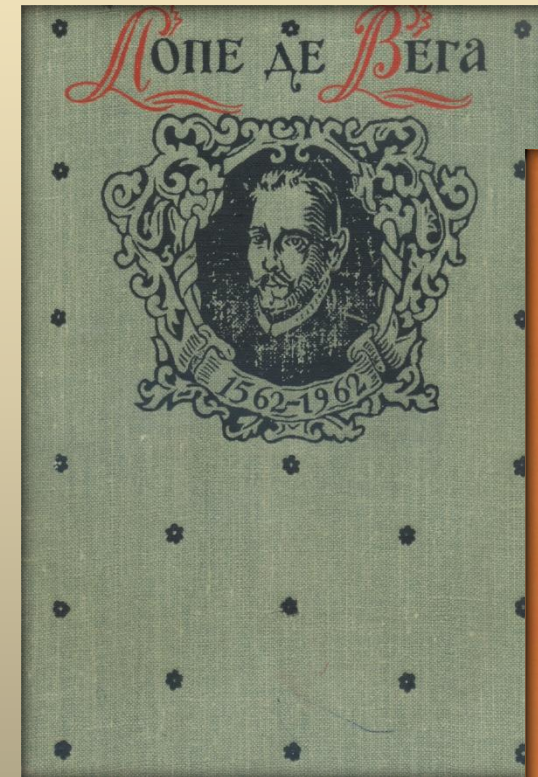
В 334697

2017

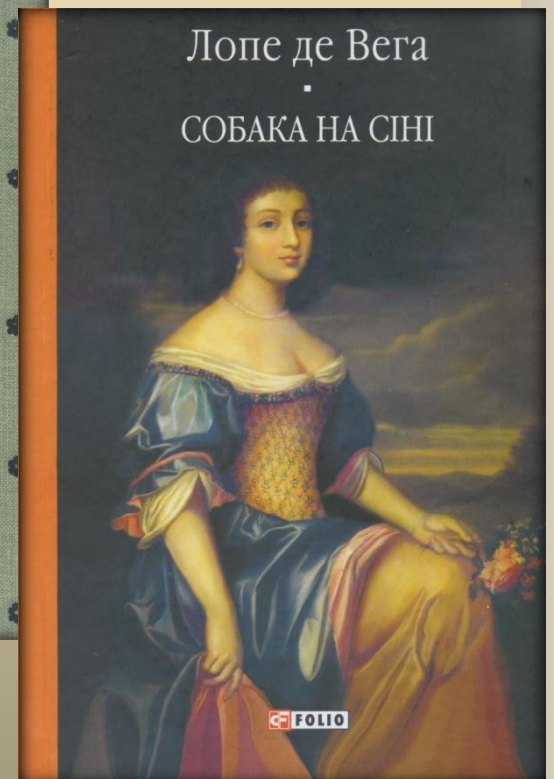
Ва 823716

1962

Ао 159378

2019

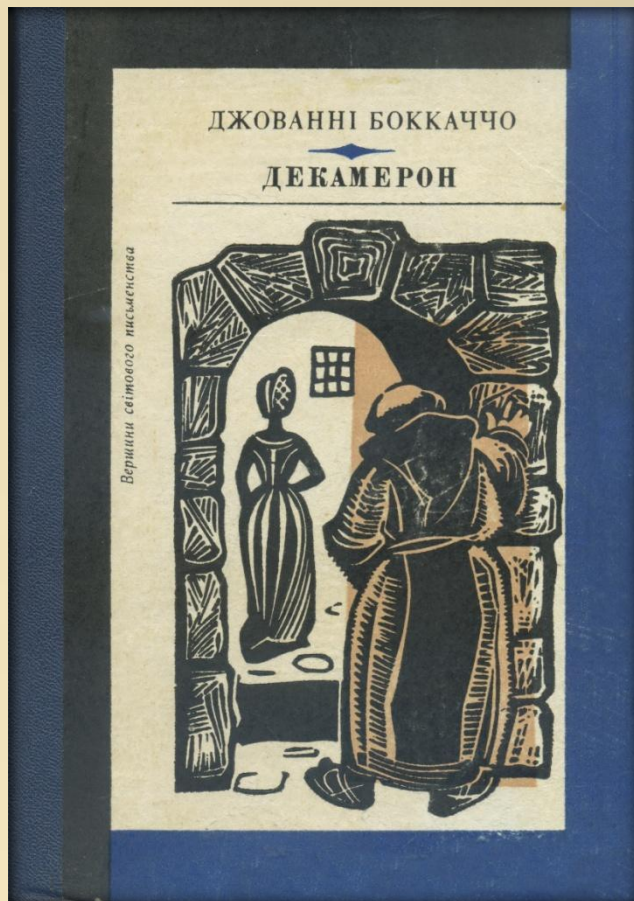

Ва 836660

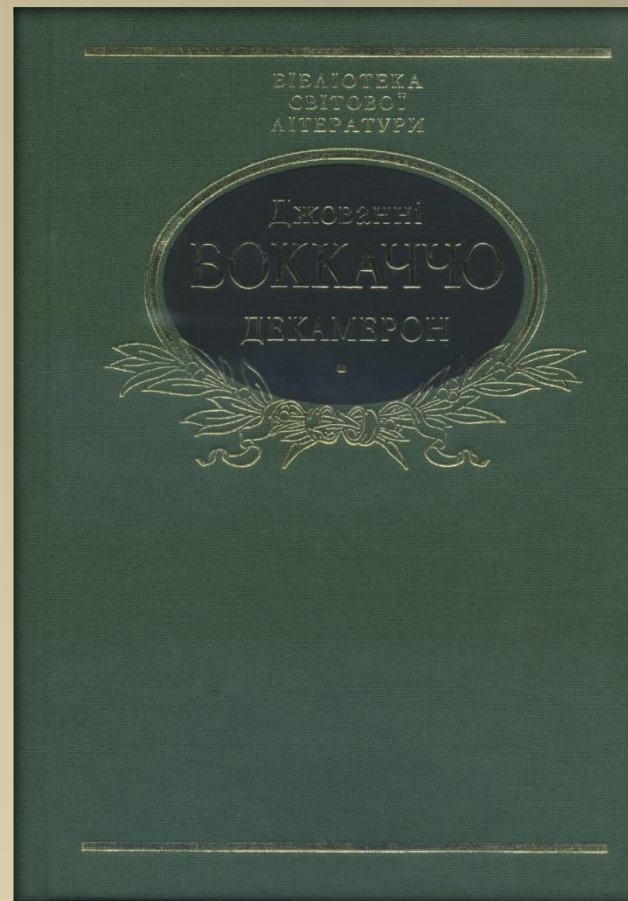
Лукаш уперше з оригіналу XIV ст. переклав українською «Декамерон». До всіх приказок і афоризмів Боккаччо він знайшов точні українські відповідники – переклав їх лемківськими та бойківськими діалектами.

1985

Ва 433623

2017

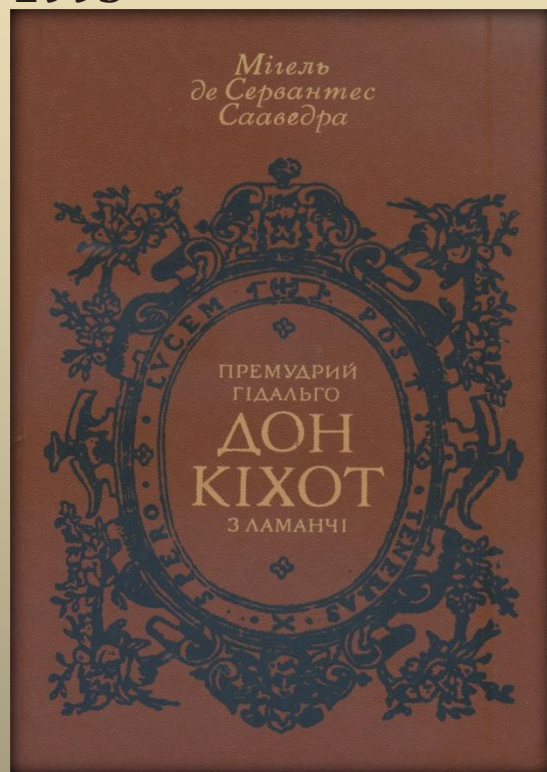
Ва 821134

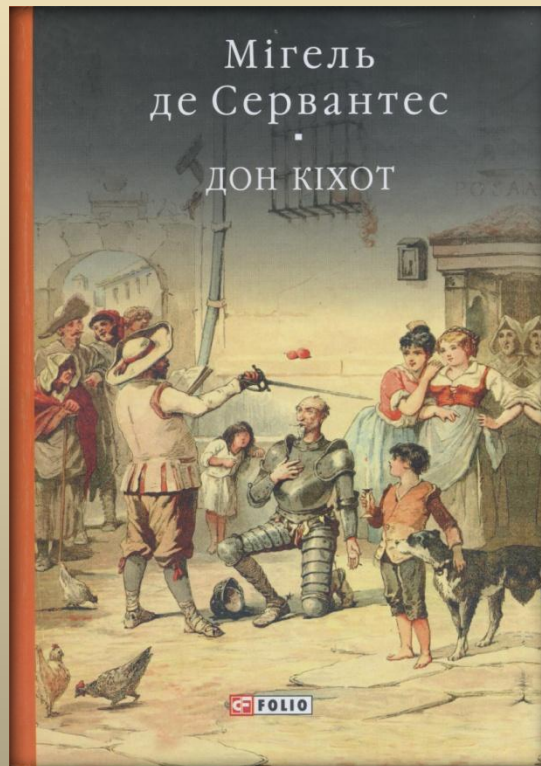
Микола Лукаш українізував персонажів та все, що їх оточує. Саме він почав таку практику в Україні. У нього був не науковий переклад, а колоритний, адаптований, поетичний. Так у «Дон Кіхоті» з'явилися кептарик і полонини та нелітературна мова.

2019

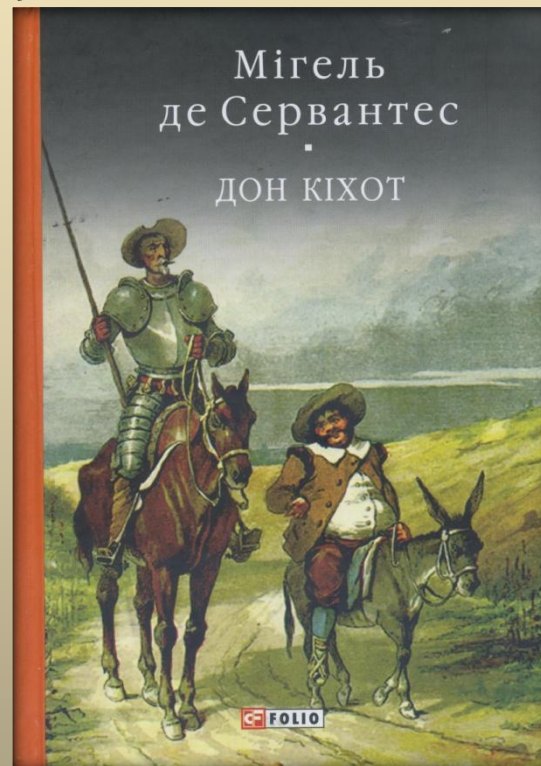
1995

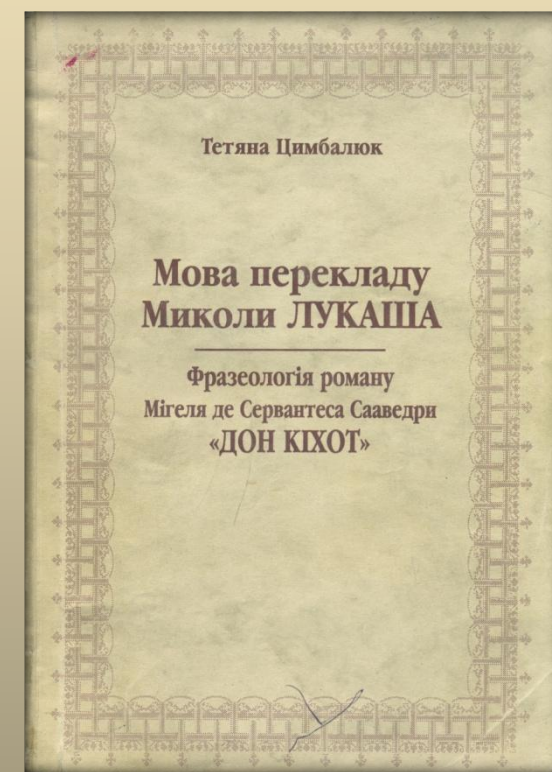
Ва 563950

В 357724/1

В 357724/2

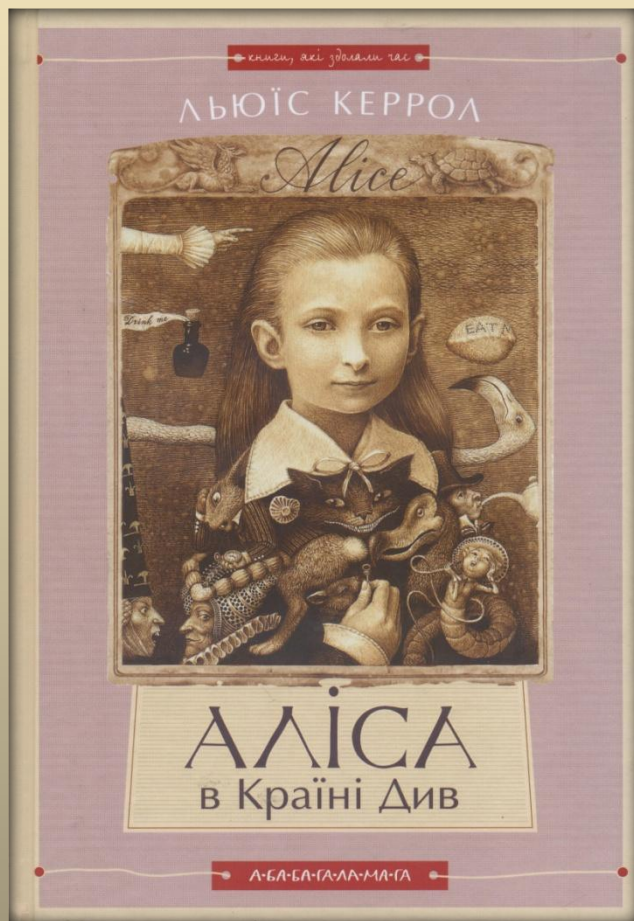

Ва 574066

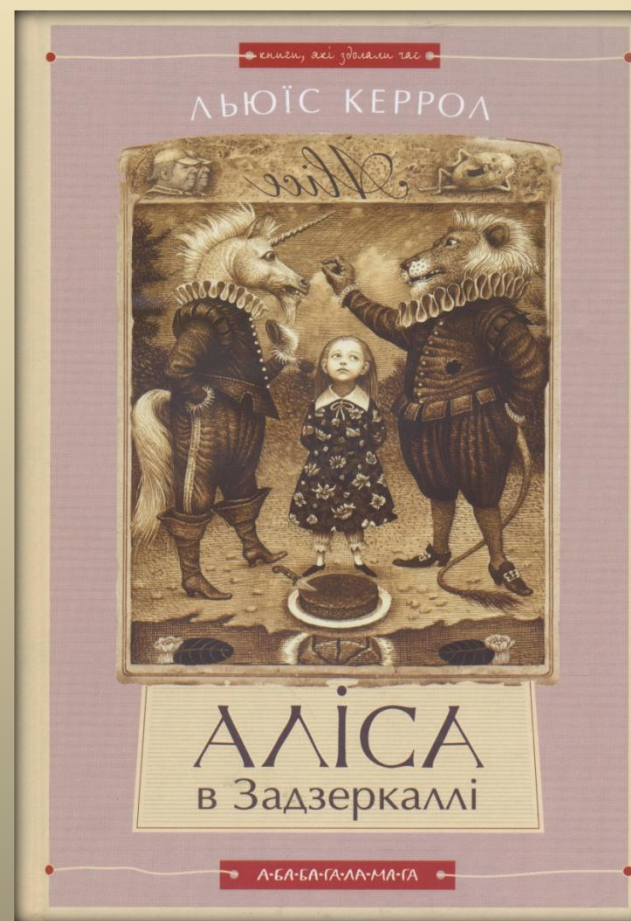

Перекладаючи з англійської, німецької, французької, італійської, іспанської, литовської, російської, польської та багатьох інших мов, він популяризував рідну українську мову та розкривав її багатство й мелодійність. Його називали «Моцартом українського перекладу».

«Образно кажучи, Миколу можна порівняти з диригентом оркестру, в якому він вловлює партію кожнісінького оркестранта. Це унікальна особливість його таланту» (Мирослава Лещенко).

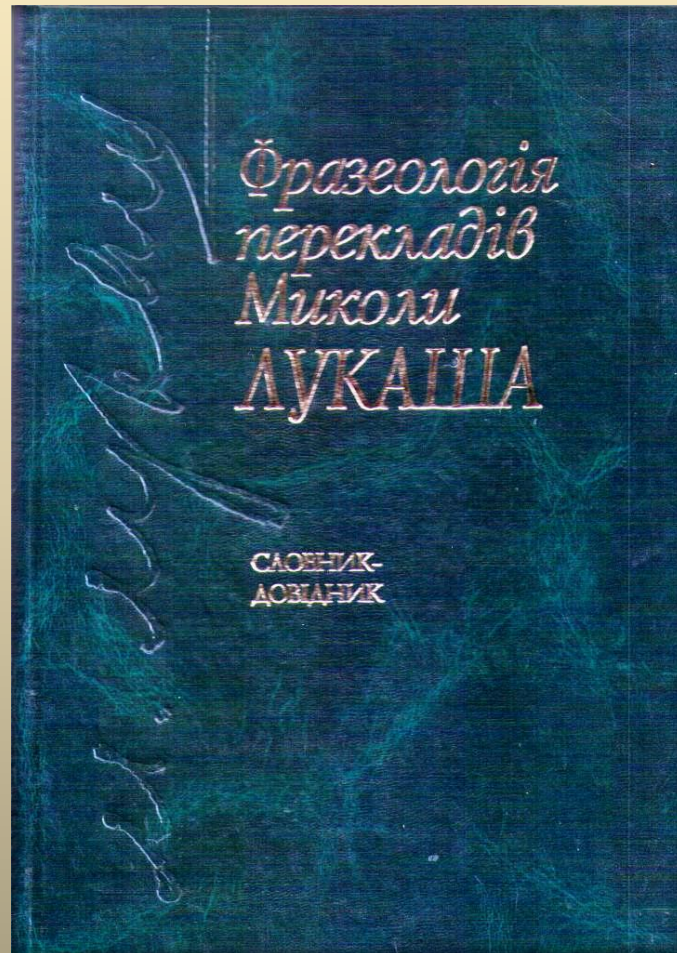
Ва 811683

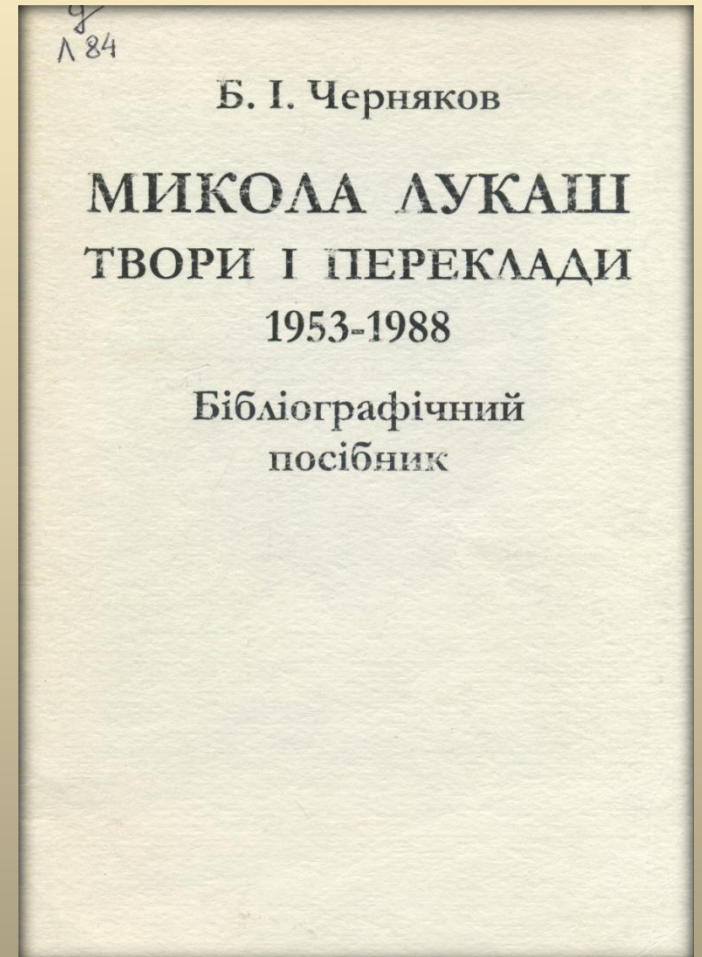
Ва 830170

За життя Микола Лукаш так і не дочекався видання свого фундаментального фразеологічного словника, який збирав протягом десятиріч...

Лише через 15 років після смерті Маестро в столиці було видано його багатющий словник-довідник "Фразеологія перекладів Миколи Лукаша", що умістив у себе ідіматику, пареміологію, перифрази, тавтологічні словосполучення, усталені порівняння, традиційні формули припрошення, побажання, клятв, божби, прокльонів, каламбурні словосполучення, вирази розмовних кліше й усі інші глибини мови, уживані в Лукашевих перекладах.

Вс 36150

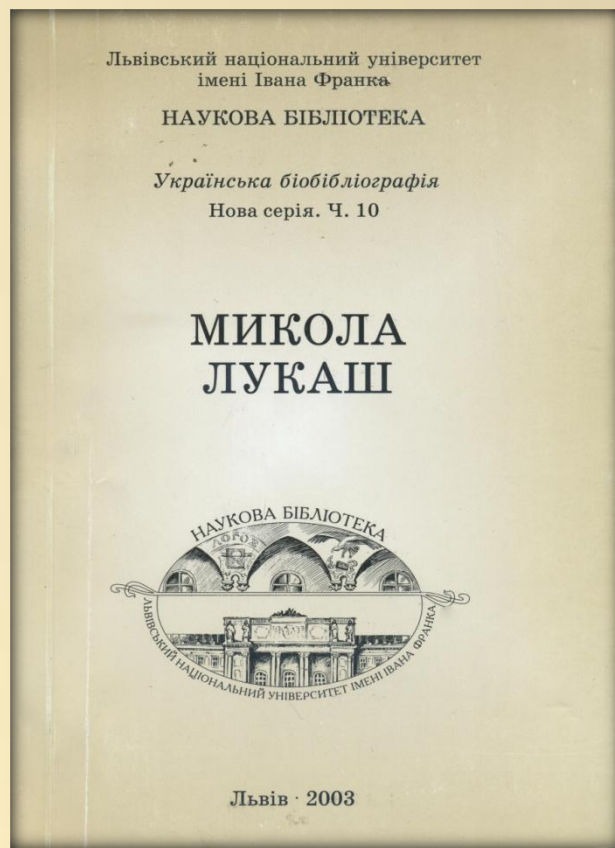

Ва 663357

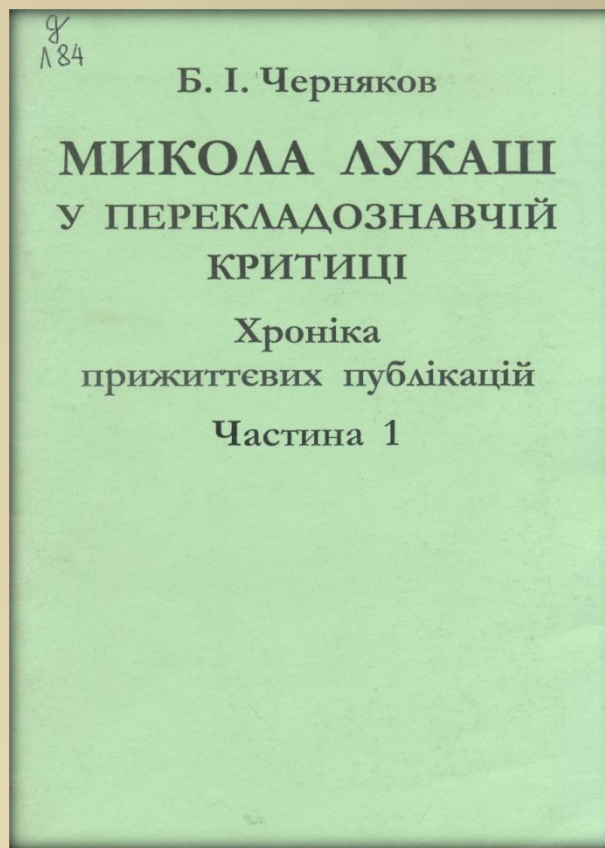

Творчість Миколи Лукаша при його житті ніколи не була гідно вшанована. Маестро тричі висували на здобуття Шевченківської премії, проте щоразу його кандидатура відхилялася.

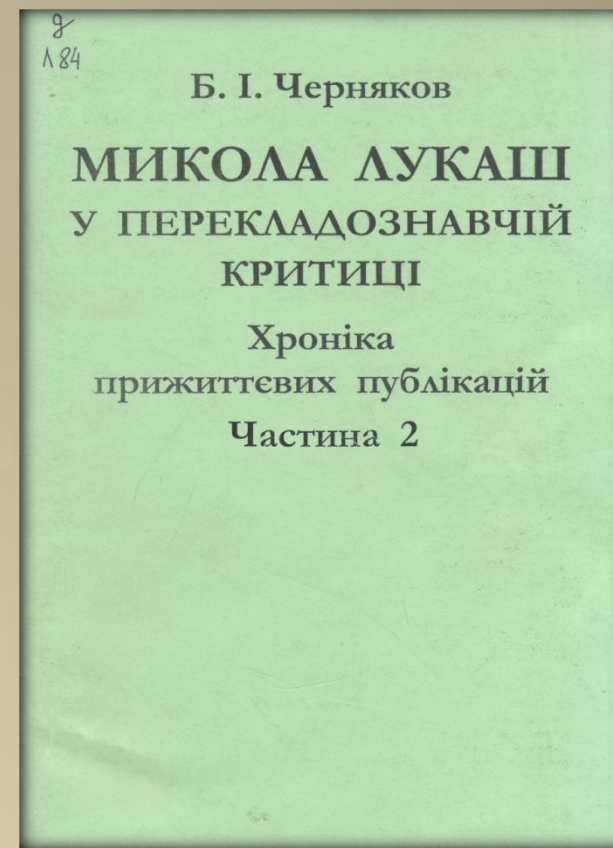
"Микола Олексійович Лукаш був геній. Таких постатей, як Микола Лукаш, я не знаю в жодній нації світу, включно з єврейською нацією. Він був український геній", - зізнається поет Мойсей Фішбейн.

Ва 641245

В 349972/1

В 349972/2

Використано матеріали:

<https://iprosvita.com/mykola-lukash-najvydatnishyj-svitovyj-perekladach-zamovchanyj-na-batkivshchyni/>
<http://msmb.org.ua/biblioressursi/bibliografiya/osobistosti/mikola-lukash-motsart-krainskykogo-perekladu/>
<https://www.radiosvoboda.org/a/mykola-lukash-100-rokiv/30332541.html>
<http://litmisto.org.ua/?p=3292>
http://194.44.187.5/bitstream/123456789/12625/1/ilovepdf_com-512-522.pdf
https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/renst_2011_16-17_19.pdf
<http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/167/41/>
<http://heroes.profi-forex.org/ua/zerov-mikola-kostjantinovich>
http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/405/1/philology_in.pdf
Патрон українського перекладу (до 125-річчя від дня народження Миколи Зерова) / О.
І. Чередниченко // Стиль і переклад. - 2015. - Вип. 1. - С. 5-14. - Режим
доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stt_2015_1_3
<http://ju.org.ua/ru/literature/186.html>

**Книжкова виставка підготовлена Відділом соціокультурної діяльності
Всі права захищені © ВСКД НБУВ
провідний бібліотекар Білецька Л. Д.**